C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hasek_Jaroslav-Povidky_z_Ruska.pdb

# PDB Name: Jaroslav Hašek-Povídky z Ruska
# Creator ID: REAd
# PDB Type: TEXt
# Version: 0
# Unique ID Seed: 0
# Creation Date: 16.8.1973
# Modification Date: 16.8.1973
# Last Backup Date: 1.1.1970
# Modification Number: 0

Jaroslav Hašek
Povídky z Ruska

Obsah

Bilance válečného tažení hejtmana Alserbacha
Kolik kdo má kolem krku
Tragédie c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. pěšího pluku
Baráčnická krev pana Potužníka
Z bible Kralické
Povídka o záruce
Skrčenci a krčenečkové
Dopisy z fronty
Jak se pan Kmoníček vzbouřil
Idylka z Marinovky
Karel Douděra ze Škvrňova a F.J.I.
Karel byl v Praze
V rakouském parlamentu
Vánoční feuilleton
Tragedie šikovatele Adalberta Raubeho
I vyklepal prach z obuvi své...

Bilance válečného tažení hejtmana Alserbacha
*

Šestnáctého června ráno vylézal pan hejtman Alserbach ze svého brlohu v zákopech s těžkou hlavou. Vykročiv do zákopů, spustil dle svého zvyku: "Psi, prasata, prase, pse, prase, pse," ale zarazil se okamžitě.
Jeho hlas zněl nějak smutně a divně do nezvyklého ticha. Slunce stálo již vysoko, ale podivné ticho rozprostřelo se v zákopech.
Hejtman Alserbach shledal, že zákopy jsou prázdné a pusté. Kolem válely se ručnice, bodáky v pochvách, zavazadla, houně a všude, kam se podíváš, poseto nevystřílenými patronami. Nahoře byly zákopy zdupány a celek dělal dojem na hejtmana, že zde není všechno v pořádku.
Za jednou traversou ležela mrtvola kaprála Franka, který tak dobře uměl kopat vojáky. Frank měl ještě v ruce revolver a v sobě rakouský bodák, aby nebylo pochyby, kdo ho tak pěkně připíchl k zemi.
Hejtman Alserbach se zamyslil. Měl tak těžkou hlavu po včerejšku a nějak pomalu mohl myslet. Jakási prázdnota byla pod tou holou lebkou.
Včera byly narozeniny arciknížete Bedřicha. Mužstvu se přečetl zvláštní rozkaz, že u příležitosti narozenin sluší vzpomenouti všech hrdinských skutků divise.
Mužstvo dostalo rum a pro pány důstojníky došel jamajský rum.
Pak dal hejtman Alserbach ještě uvázati nenáviděného Pavlíčka, poněvadž ten při čtení onoho zvláštního rozkazu rozehnal se rukou po vose, která mu chtěla sednouti na nos.
Byl to vůbec jeden krásný den na frontě, ozářený vzpomínkami na slavné narozeniny a rumem.
V osm hodin večer hejtman Alserbach slyšel nějakou kanonádu. To měl již v sobě půldruhé láhve rumu.
V devět hodin večer poručil zpívat: "Ich hatt´ einen Kameraden..." a střílet salvy proti ruským zákopům. V deset hodin viděl již myši a přetrhl telefonní vedení u aparátu, když se mu drát zapletl mezi nohy.
Za chvíli na to mu šlápl jeho sluha ve tmě na ruku, ale to již hejtmana Alserbacha neprobudilo. Spal jako dřevo, obrácený obličejem do slámy.
A na konec tohle rozčarování, slunce vysoko na obloze a zákopy prázdné a k zemi připíchnutý kaprál Frank.
Pomalu tomu začínal rozuměti, neboť věděl, že takové případy se na vojně mohou stát. Nepřítel obejde posice a sebere všechno do zajetí.
"Himlhergot," odplivl si do toho příšerného ticha hejtman Alserbach, "jsem to kus vola, tohle mně jenom vysvětlete, jak to je možné. Vždyť já jsem se svým batalionem v reservních štelunkách?"
Nikdo mu neodpovídal, jen celé okolí mlčky přisvědčovalo, že dnes je možné všechno.
Hejtman Alserbach vylezl ze zákopů a velice ho znepokojil ten velký klid v celém okolí.
V zadu za ním hořela vesnice a jen kdes v dáli bylo slyšeti temné výbuchy granátů.
Stál tu v celém kraji jako jediný representant šedivé uniformy. Všude kolem po návrších, v předu i v zadu prolínaly se kolem kolony Rusů, všude ty ruské uniformy.

A hejtman Alserbach vycítil, že je spolknut v tom přívalu a mimoděk dal ruce nahoru.
Měl nejvyšší čas. Na pokraji březového háje se objevila kozácká hlídka.
Když k němu přijeli, velice se divil, proč ho nevezmou s sebou a nedoprovázejí.
Porozuměl, že o něho nestojí a že má jíti ku předu sám. Ať jde jen rovně za nosem. Tam už najde etapní komando. Máme v plenu čtyři generály a hejtman to nic není, pro takovou nulu není třeba se vracet, on dojde sám.
Hejtman Alserbach šel jako stroj. Šel rozsáhlou rovinou s březovými háji. Tou rovinou před ním měla kdysi jíti armáda rakouská. A k tomu vítězství měl přidat kapku energie i jeho batalion.
A nyní jde jeho batalion do zajetí a on se za ním vleče zničeně sám a sám.
A kolem něho šly ruské pluky, jelo dělostřelectvo a nikdo si ho nevšímá.
Teprve u jedné vesnice dal se s ním do hovoru nějaký zajatý Maďar, který se také někde opozdil. Nerozuměl ani slova, co mu povídá. Poručil mu, aby držel hubu, načež Maďar řekl: "Nem tudom" a brebentil dál.
A zas šel sám, neboť Maďar dal se do žebrání mezi tábořícími ruskými pěšáky.
V jakési úžlabině u silnice narazil hejtman na tlupu zajatých říšských Němců, kteří tam odpočívali. Tam musel se k nim přidati a Prušáci ho uvítali slovy: "Wir kennen unsere Oesterreicher – my známe své Rakušáky".
Po cestě slyšel od nich samé hezké věci. Prušáci svalovali všechnu vinu na Rakousko a když jim hejtman Alserbach řekl, že oni tohle všechno začali, podíval se jeden gardista na něho tak hrozně, až hejtman umlkl.
Pak byl pomalu večer a přišli do jedné vesnice, kde hejtmana Alserbacha odvedli na etapní komando k výslechu. Živou mocí nemohl si vzpomenouti, který pluk ještě byl na levo od něho v reservě. Řekli mu, že dvacátý pátý. Podivil se, jak to všechno ví, a omluvil se svou opilostí.
Řekli mu také, že zajatý jeho batalion spí po stodolách ve vesnici a že ho odvedou k jeho lidem.
A tak setkal se opět hejtman Alserbach s nenáviděným Pavlíčkem, kterého včera nechal uvázat.
Hejtman Alserbach, když uviděl ve stodole opět své lidi, cítil, že všechno s něho padá, co ho učinilo trudnomyslným po celý den.
"Psi, prasata, prase, pse, prase, pse," zařval podle svého zvyku do stodoly, kde jeho lidi ještě nespali.
Otevřenými vraty prolínalo tam světlo měsíce, ve kterém vyvstal před panem hejtmanem ze slámy pěšák Pavlíček. A hejtman Alserbach ucítil náhle ránu a zjistil, že dostal jednu přes hubu, na to druhou, třetí.
Byly to velkolepé facky. V těch fackách bylo všechno, jimi snažil se Pavlíček odplatit vše to, co zakoušel od hejtmana na pochodu s maršovým batalionem od Samboru až po Bukovinu.
A z čista jasna zvedali se i ostatní, jeden po druhém, přicházeli, mlasklo to a zas se ukládali mlčky do slámy.
Jen Kamnoušek, z jedenácté setniny, když dal hejtmanovi dvě přes hubu, řekl: "Gott strafe England".
To byla totiž oblíbená věta pana hejtmana.
Hejtman Alserbach tak byl tím vším ohromen, že ještě chvíli čekal, zdali nedostane ještě jednu a když již nic nepadlo, tiše odešel ze stodoly.
Tváře mu velkolepě nabíhaly a on nebyl schopen myšlenky, co se to vlastně stalo, jen nejasně si uvědomoval, že to s Rakouskem praská, když hejtman nemůže strčit hlavu do stodoly, aby mu jeho vlastní vojáci nenabili.
Později při prohlídce našli u hejtmana Alserbacha zápisník s touto poznámkou:

"16. června 1916, Bartodějov. Dostal jsem od Pavlíčka, Knura, Kosaly, Haláska po 3 fackách. Kríbler, Vezna, Hulata, Robes, Moučka, Syrák, Kopolecký mně dali po 2 fackách, Khol, Barák, Bezděha, Brabec, Spatenka, Dlouhý, Řehák, Záturecký, Zykán po jedné. Ostatní mužstvo mne nefackovalo, poněvadž leželo v jiných stodolách."

A to byla bilance válečného tažení hejtmana Alserbacha.

Kolik kdo má kolem krku
*

I.

V prosinci roku 1866 dlel ministr Beust na nátlak Františka Josefa v Pešti, kde vypracoval uprostřed Maďarů osnovu na rekonstrukci kabinetu státní policie. Dle všeho sloužilo mu při tom za vzor řízení inkvisiční staré koruny aragonské a Katalonie, takže na konec dějin inkvisice po Morillovi, Juanovi Martinovi a Tomáši Torquenadovi vstupují vrchní komisaři pražské státní policie Slíva a Klabíček.
Ocitli jsme se ve století, kdy v Rakousku vše se rozhodovalo mečem, provazem a policií. Komisař Slíva byl černý, Klabíček byl plavý. Chodili vždy spolu a dohromady dělali jakýsi živý černožlutý prapor. Komisař Klabíček měl ke všemu ještě zrzavý knír pod nosem, takže i s tím knírem byla to černo-červeno-žlutá velkoněmecká trikolora. Vědecky se tomu říká mimikry, že totiž živočich přizpůsobuje se barvou svému okolí.
Od počátku války až po naše dny vyvíjeli tito moderní inkvisitoři rozsáhlou činnost. Některý den provedli až třicet domácích prohlídek v Praze, urazili automobilem po Čechách spoustu kilometrů, přivezli Klofáče z Vysokého Mýta do Prahy, odvezli Kramáře z Prahy do Vídně a dali se fotografovati s mrtvolou popraveného Kratochvíla z Přerova.
Doplňovali druh druha. Zatím co komisař Slíva prohlížel podvlékačky pana manžela, bavil se komisař Klabíček s manželkou podezřelého muže. Oba byli při tom usměvaví, milí.
V jejich úsměvu ležely separace policejního ředitelství v Bartolomějské ulici, vojenský soud na Hradčanech a nějakých pár roků.
Ke konci roku 1914 měl jsem též potěšení býti poctěn návštěvou té nerozlučné dvojice, z čehož vyplývá tato detektivní historie.

II.

Bylo to časně z rána, když všichni pořádní lidé ještě spí nebo jdou spáti, když se ozval elektrický zvonek u mého bytu. Současně se ozvalo též silné kopání do dveří, bušení pěstí do výplně a jakési hlasité klení, které vyburcovalo mou zvědavost.
Šel jsem ke dveřím a s umělou lhostejností optal jsem se, co si kdo přeje. Odpověděli mně známým vyzváním: "Jménem zákona otevřte". Následovalo chvilku ticho, které přerušil ženský hlas: "Milostpane, jsou tu pro vás páni od policie."

"Dobré jitro, paní správcová," odpověděl jsem, otvíraje dveře. Do předsíně vhrnul se zástup podezřelých individuí, ze kterých jsem okamžitě poznal komisaře Slívu a Klabíčka. Tři civilní strážníci zůstali státi v předsíni a dívali se po věšáku, asi tak, jako když mexičtí banditi generála Caranzy si prohlížejí větve stromu, unesou-li zajatce.
Slíva a Klabíček se usmívali a Slíva zahovořil teplým, měkkým hlasem: "Odpusťte, že jsme vás vyrušili ze spánku. Znáte však jistě naše úřední povinnosti. Dostali jsme pokyn provésti u vás domovní prohlídku. Nebudete, doufám, se zpěčovati a podepíšete výnos o policejní prohlídce. Jsem přesvědčen, že u vás nic závadného nenalezneme. Nepodepíšete-li výnos, bude se prohlídka prováděti bez vašeho svolení."
Komisař Klabíček zatím byl již v kuchyni. Šli jsme za ním. Stál se založenýma rukama jako Napoleon uprostřed kuchyně a díval se na plotnu.
"To jsou kamna, kuchyňská kamna," vysvětloval jsem. "Ach," zvolal Slíva, "opravdu kuchyňská kamna." "Pane Kleibře," volal na jednoho detektiva do předsíně, "prohlédněte laskavě kamna." Za čtvrt hodiny byla kamna sbourána. Pan Kleibr vyhlížel jako lupič, který vlezl komínem. Při tom Klabíček se bavil zcela nenuceně o politických otázkách. "Je přirozeno," mluvil, mrkaje na mne, "že stát se nemůže smířit s podvratnými živly. Proto nikdo se nesmí diviti, používá-li se ostřejších prostředků."
Kuchyně počala dělati dojem Němci vydrancovaného belgického městečka. Všude válely se kachlíky, kuchyňské nádobí, zásuvky stolů, zinkový plech z ledničky, kterou pan Kleibr mezitím rozebral kleštěmi a kladivem. Odervané plátno smutně viselo s žehlicího prkna a vypáčená špižírna vychrlila svůj obsah na podlahu, jako když při býčích zápasech rozpáře zuřivý býk břicho ubohému koni. Naložené hříbky mísily se s marmeládami a komisař Slíva, ochutnávaje lžičkou z rozbité sklenice meruňková povidla, poznamenal s úsměvem: "Zjistili jsme, že jste před dvěma lety hrával v kavárně "Royal" na Vinohradech kulečník s právníkem Slavičem z Banjaluky."
Komisař Klabíček zatím sekáčem na maso rozrazil krabici konservy segedinského guláše a vbodávaje zraky do obsahu, mínil, že je to z buvolího masa a že předevčírem při domovní prohlídce u jednoho politicky podezřelého člověka našel v konservě "Lanýžová paštika" výstřižek ze švýcarského časopisu "Züricher Post".

Zatím, co jsme se tak bavili v kuchyni, zmizeli na pokyn komisaře Slívy dva detektivové z předsíně a odešli do ložnice.
Komisař Klabíček otevřel ještě krabičku šprot a olejových sardinek a šli jsme do ložnice.
Zprvu nemohli jsme se dobře orientovati, neboť v ložnici vyhlíželo to, jako když zuří blizzard a zasypává vše bílými vločkami sněhu. Oba detektivové párali peřiny.
Komisař Slíva s obvyklým úsměvem řekl něžně: "Nepřipomíná vám to zasněženou krajinku, když se chumelí? Asi před týdnem jsme rozpárali peřiny jednomu redaktorovi na Kladně, detektiv Patlička při tom převrhl láhev s "Lesní vůní" a vedle náhodou spustil gramofon "Narodil se Kristus Pán". Věříte, že to byla zcela vánoční nálada?"
Detektivové zatím párali polštáře a vykuchávali matrace. Do peří mísila se mořská tráva, postele vyhlížely jak trosky korábu. Zásuvky umývadla byly vyprázdněny, zrcadlo na umývadle, když ho odšroubovávali, aby se podívali, není-li něco velezrádného napsáno na amalgamu, prasklo jako led za mrazu a za chvíli ložnice vzbuzovala dojem, že do křídla domu náhodou vrazil chvost komety.

"Ani nevíte," řekl při tom komisař Klabíček, "co to dá práce, udělati v Rakousku pořádek. Věříte, že možno z toho sešedivěti?"
To jsem mu úplně věřil, neboť jak nakládali s mou knihovnou, tak nenakládali snad ani Němci s universitní knihovnou v Lovani.
Když Slíva vyhodil z knihovny dějiny Palackého, řekl ironicky: "Vy to také čtete?" Klabíček seděl na hromadě knih na podlaze a zabýval se trháním desek, neboť patrně slyšel, že zpráva o porážce u Waterloo dostala se do Francie v deskách modlitební knihy markýzy de Mioux.
Psací stůl nedal jim velké práce. Malá rána kladivem a zámek odletěl, vrchní deska se prohnula jako umírající labuť a zajímavá korespondence se vyhrnula ven.
Velký zájem Slívy vzbudil švabachem psaný sežloutlý dopis, který můj dědeček psal babičce. Přečetl také dopisy, které mně kdysi psala manželka a optal se: "Copak je to za žábu?" Když uviděl fotografii mé ženy, prohodil: "To se divím vašemu gustu."
Dopisy a fotografie byly odneseny do předsíně, kde jeden detektiv držel na řetízku mého Balabána, velmi ošklivého a útrpnost vzbuzujícího psa. Toho mně později vrátili z policejního ředitelství úplně ostříhaného s oholeným hřbetem, neboť si vzpomněli, že kdysi ve starém Řecku důležitá sdělení psali na ostříhané hlavy poslů a když jim narostly vlasy, posílali je dál, tam je ostříhali, přečetli, co napsáno, umyli jim hlavy, napsali odpověď a čekali, až jim zas vlasy narostou. Ubohý Balabán! Pokud se týká dopisů a fotografií, staví si snad ještě dnes z nich domečky baculatý Karlíček policejního inspektora Barnera, kterému jest svěřen policejní archiv.
Zvonili poledne (tenkrát byly ještě v Čechách zvony), práce byla skončena a byt vydrancován. Chodili jsme po kolena v papírech, roztrhaných knihách, urvaných látkách a odřezcích koží z povlaků křesel, v peří a mořské trávě. Komisař Klabíček ještě jednou zběžně se rozhlédl kolem a když zjistil, že už se nedá nic rozbíti, vypáčiti, rozpárati a sbourati, prošel ještě jednou všemi pokoji a konečně se zastavil znovu před skříní s prádlem, které válelo se na podlaze, pošlapané, s otisky podpatků několika bot.
"Vida," řekl vítězoslavně, "na tuto krabici jsme zapomněli." Kopl do bílé krabice, která vyhozena z prádelníku válela se v koutě. Rozsypala se a na boží svět vykutálely se z ní bělounké límce na krk.
"I hleďme, límečky," zvolal komisař Slíva, "jestli pak nemáte zvyk si na ně něco poznamenávati jako jeden hostinský v Kbelích?" Zkoumali, převraceli a na konec řekl Klabíček jako mimochodem: "Nám by byly ty límce trochu malé. Já mám kolem krku 46 a pan vrchní komisař Slíva má kolem krku 44 cm."

*

A tak sedím dnes daleko, těším se na ten okamžik, až se vrátíme domů, a přemýšlím, kolik kdo má z pánů od státní policie v Praze kolem krku...

Tragédie c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. pěšího pluku
*

Hlavní předností dobrého loveckého psa jest jeho báječný čich. Všem loveckým psům napomáhá při slídění dosud nevysvětlitelný, vrozený, tudíž instinktivní

smysl orientační. To mohlo každého hned napadnouti, když se podíval na Henryho Hallera, šikovatele v tockém táboře zajatců.
Přiblížil se vždy nenápadně, kde čeští zajatci hovořili o vlasti, a pak doma "na poště", v malé zemljance, vytáhl knihu zápisek a zapisoval si, co kdo řekl. Jeho kniha zápisek měla nápis: "Poznámky c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. pěš. pluku". Henry Haller, obchodník odněkud z Prahy, vedl si tu po obchodnicku. Vedl dvojí účetnictví. V jedné zápisní knížce měl seznam všech těch, kteří se hlásili do českého vojska, pečlivě očíslovaný, například 1. Viktor Matyáš, pluk, atd... a nyní ve své knize: "Poznámky c. k. šikovatele Henry Hallera", byla věta, opatřená číslicí, která se vztahovala ke jménu. Tedy například poznámka "4. Nemáme nic společného s Rakouskem." Číslice "4." znamenala, že to řekl řekněme: 4. Viktor Rupert, pluk... atd., čtvrtý na řadě v jeho seznamu.
A v té chvíli, když byl dobrý lov a hodně toho pochytil, po skončené práci vylézal ze své zemljanky a v tom tichu spícího tábora zadíval se na barák číslo 11, kde bydleli ti revolucionáři a potichu se zasmál. Má již toho materiálu. A pak se podíval na západ. Tam za samarskou, kurskou a celou řadou gubernií leží Rakousko. A tam až se dovědí, co se zde děje. A že to objevil a účetnicky uspořádal on, Henry Haller, c. k. šikovatel od 13. p. pl.
Henry Haller byl výtečný člověk. Jeho žena udávala v Praze na komisařství různé výroky, které pronesli u ní její zákazníci, když si šli koupiti kravatu a punčochy.
Haller sloužil v Přemyšlu, a to u zásobovacího oddělení. Když se pevnost vzdala, ukradl Haller 12.000 K z plukovní pokladny a šel do zajetí. V tockém táboře dostal se na poštu, otvíral zásilky, které pro zajatce docházely, a když maďarští saniťáci stáhli s mrtvých zajatců boty, kupoval je ve velkém a pašoval je ven do městečka. A pak byl také politicky činným, jak vidíme z jeho poznámek. Zkrátka, znamenitý muž. Někdy v noci se mu sice zdávalo o provaze a jednou dokonce, že ho před jeho krámem v Jindřišské ulici tahali na lucernu, ale když se probudil, konstatoval, že ještě nevisí.
Byla tichá hvězdnatá noc nad táborem. Řeka Samarka dole proudila mezi titěrnými rozbořenými domečky, kde kdysi před lety žili zajatí japonští důstojníci a Henry Haller šel po čichu. Již jsem na počátku poznamenal, že hlavní předností dobrého loveckého psa je báječný čich.
Na břehu řeky pod mazlivými větvemi smutečních vrb spatřil Haller známou skupinu z baráku č. 11.
Viděl tam svá čísla: 1., 2., 4., 7., 5., 8., 12., 16., 18.
Byla to jedna z těch nádherných nocí v blízkosti Asie. Nebe plno hvězd a člověk se cítí tak svobodným v tom nekonečném prostoru.
Co je proti tomu Rakousko, Mackensen a c. k. divisijní soudy?
Henry Haller naslouchal. Poslouchal dlouho a dlouho a pak odešel domů, aby přenesl do svých poznámek vše, co ještě měl v čerstvé paměti.
2. Pohnutá doba nynější, kdy jde o bytí či nebytí národa našeho, kdy naše vlast má ocitnouti se na prahu nové slibné budoucnosti aneb úplně zmizeti ze seznamu národů, nutí nás vzíti do ruky pušku a sestřeliti toho černožlutého orla.
1. Jsou mnozí Čechové, kteří by svou samostatnost rádi si nechali vybojovat jinými.
4. S těmi se udělá potom krátký proces.
7. Rakousko musí zmizeti a z celého Rakouska zbude jen stránka v dějepise.
5. Přihlásil jsem se před měsícem do českého vojska. To je má odpověď na...
1. Rakouskou bestialitu.
12. Ano, když je jednou revoluce, tu nestačí jen po pověrce v táboře zpívat:

"Kde domov můj".
13. To vezmu do ruky pušku s bodákem a půjdu na Vídeň.
16. A vezmu si na mušku...
"Koho si chtěl vzíti na mušku?" uvažoval Henry Haller a doplňuje si poznámku: "Císaře pána." Zdá se mu to býti ale přece jen trochu neuctivé a proto píše před to ještě: "Jeho Veličenstvo".

*

Do Tocka přijela hraběnka hraběnka Revertera z Rakouska pod firmou "Červeného kříže", aby vzbudila u zajatců uhasínající zájem o rakousko-uherskou monarchii modrými kalhotami, bluzou a půldruhým rublem. S ní přijel vytáhlý pán, o kterém mezi romantickými Maďary se rozšířila pověst, že je to hrabě. Ten pán měl dlouhé hovory s maďarským zajatým vojenským lékařem Kákonyim o dvou českých důstojnících, kteří zůstali v táboře a z nichž jeden přednášel českým zajatcům o Havlíčkovi.
Henry Haller byl ve svém živlu. Jeho instinktivní smysl orientační přivedl ho do cesty hraběnce Reverteře, která chodila po barácích a všude říkala: "Rakousko na vás nezapomnělo, císař pán vás dává pozdravovat."
Henry Haller vychrlil na ni řadu připravených vět. Je to opravdu strašné, co se dnes děje. A roste to jako lavina. Na štěstí je zde on. Má materiál. Tam budou míti z toho radost.
Oddychoval těžce, jako lovecký pes, když dožene zajíce. Zítra, až bude po rozdávání dárků z Rakouska odjížděti dále, dá jí dva zápisníky. Čísla v jednom doplňují druhé v seznamu.
"Dobře," řekla hraběnka Revertera významně, pozorujíc, že se blíží zajatci, "vyřídím v Rakousku od vás pozdravy."
Henry Haller se spokojeně usmál. Pak druhý den bylo rozdávání dárků. Maďaři řvali "Éljen" a za baráky nové kalhoty a bluzu nabízeli Tatarům-konvojům: "Karaša pan, tri rubla, davaj pan".
A Henry Haller na cestě ke kanceláři přidružil se k hraběnce Reverteře a podal jí dva zápisníky.
Hraběnka s vytáhlým pánem sedla do bryčky a jelo se k nádraží. Henry Haller dlouho se díval za nimi, jak mizí za hřbitovem zajatců a jak se bryčka brodí červeným pískem k městečku. Měl vyleštěné knoflíky, čerstvě přišitá vyložení šikovatelská a tak se mu zdálo, že on tu u Asie chrání zájmy Rakouska.
Když večer přišel do své zemljanky, zapálil si memfisku, kterou našel v jedné zásilce na jednoho zajatce, a jeho zrak mimoděk upřel na stůl. Tam ležel zápisník. Mimovolně po něm sáhl, otevřel a čte: "Namenverzeichniss".
Počal se třást po celém těle a prohledával kapsy u bluzy. Sám nevěděl, proč tak činí. Sedl si na improvisovanou dřevěnou postel a počínalo mu být jasno. Měl tři zápisníky. V tom chvatu vzal čistý, dosud neposkvrněný jmény rebelantů, a druhý s nápisem "Poznámky c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. p. pl." A ten odváží hraběnka Revertera do Rakouska a seznam rebelantů zůstává na stole.
Vyskočil a běžel. Vyběhl na kopec nad porážkou a viděl, jak daleko odtud noční tmou vine se pás jisker odjíždějícího vlaku širými rovinami k Samaře.
A slyšel, jak ten vlak, odvážející jeho poznámky, posměšně hvízdá.

*

Poznámky c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. p. pl. podařilo se hraběnce Reverteře propašovati přes hranice. Nápadné jen jí bylo, proč jí dal ještě malý čistý zápisník. Na patřičných místech v Rakousku byly zase nápadné ony číslice při jednotlivých projevech c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. p. pl. Dlouho o tom však neuvažovali a předešle jsem četl v novinách, zaslaných oklikami z vlasti, že c. k. šikovateli Henry Hallerovi od 13. p. pl. bylo skonfiskováno jeho jmění pro zločin velezrady a zločin proti válečné moci.

## Baráčnická krev pana Potužníka * [1]

Pan Potužník měl ve své povaze zvláštní rys. Když například vypukly ve městě neštovice, chodil po známých a říkal: "To je dobré, že jsou tady, zdravotní poměry jsou mizerné." Když epidemie byla omezena, říkal: "Nevěřte tomu, že jsou pryč."
Na politický život díval se s patra. Jeho bavil jenom život spolkový, poněvadž tam se mohl uplatniti svou zásadní oposicí. Tak se mu například podařilo rozbít "Čtenářskou besedu", když prohlásil, že předseda ukradl nejhezčí vázané knihy a zařadil do své vlastní knihovny, na čemž nebylo ani zbla pravdy. Dosáhl toho, že předseda dal celou svou knihovnu k disposici "Čtenářské besedě" a podal resignaci s celou řadou svých přátel.
Pak rozbil "Okrašlovací spolek pro Semčice a okolí", když byl provalil, jak tvrdil, malé bahno ve spolku. Člen "Okrašlovacího spolku", jednatel Kovář, dal totiž před lety skáceti dva staré topoly u zahrady za městem. Bahno se provalilo. Pan Potužník zjistil, že barva na natírání turistických značek je z obchodu předsedy "Okrašlovacího spolku", a vypátral, že jedna firma v Praze mohla by dodati o 10 haléřů laciněji kilogram té barvy než předseda.
"Jsou lidé," zdůrazňoval pan Potužník na jedné schůzi, "kteří se chtějí obohatiti pod záštitou spolku." Byla to dobře mířená rána. Vyšlo na jevo, že předseda na tom vydělal půldruhé koruny. Povstaly z toho velké hádky a spory, pan Potužník mnul si ruce a napsal článeček do místního oposičního listu "Pravda", jehož redaktor proto se stal oposičníkem, poněvadž mu starosta města, továrník akkumulátorů, nedal kdysi celostranný inserát pro jeho pět set odběratelů. Od té doby špinil město a odseděl si již dva měsíce.
Článeček pana Potužníka byl prodchnut neobyčejnou pokrokovostí: "Za těžkých poměrů," píše, "nejlépe bude, když přenecháme starost o okrašlovací spolek pánům, kteří dodávají lavičky za neuvěřitelné ceny, kteří jako členové obohatí se prodejem barev a my jako pokrokoví lidé nesúčastníme se celého hnutí, aby veřejnost nemohla na nás ukazovati jako na jisté pány. Půjdeme dále neodvisle a budeme odhalovati zlořády bez pardonu."
Článek získal jistý úspěch, zejména u propuštěného pro menší vydírání městského strážníka, který chodil po městě a říkal všude: "V okrašlovacím spolku se krade."
Okrašlovací spolek byl rozbit, neboť nikdo nechtěl tam seděti, a pan Potužník přenesl svou činnost do "Měšťanské Besedy".
"Víte, pánové," rozhlašoval všude, "třeba je tam udělati pořádek."
Měšťanská Beseda byla doposud vyjmuta ze všech stranických sporů a neodvážil se na ni ani oposiční list "Pravda".

Proto pan Potužník napsal do "Pravdy" článek, ve kterém mluvil o schátralosti společenského života, jehož nejpříznačnějším zjevem jsou nepořádky v Měšťanské Besedě. Jaké nepořádky, sám doposud nevěděl, jen prohlašoval: "Však už se něco najde."
A také se skutečně našlo. Pan Potužník shledal, že Měšťanská Beseda nalézá se v místnostech člena Besedy, restauratéra Bíma, který přirazil poslední rok 50 K na acetylenovém osvětlení a jiný člen Besedy že tiskne programy jejich divadelních představení.
"Opravdu, to je hrozné," vyjádřil se pan Potužník, "všude korupce, musíme do toho řezat." A v "Pravdě" objevil se článek, ve kterém mluvilo se o občanské a mravní čistotě a přímo se poukazovalo, že se z Besedy nepoticky tyje. Několik bouřlivých schůzí, resignace většiny členů, a pan Potužník, chodě kol opuštěných místností Měšťanské Besedy, usmíval se svým poťouchlým způsobem: "Zde stávala Měšťanská Beseda".
Snažil se přenésti svou činnost do "Sokola", maje na programu, že "Sokol" nejlépe rozbije tím, když se založí ještě jeden. Pracoval drobnými maloměstskými klepy, anonymními dopisy, pomluvami a jednou, když šel v noci domů, byl bit jako žito. Tento výprask položil meze jeho spolkové činnosti. Přes ten výprask dále nešel. Počal žíti vně spolkového života, maje zadostiučinění, že již rozbil tři spolky.
I v soukromém životě vystupoval krajně oposičně. Když mluvíval s rolníky, stěžujícími si přede žněmi na velká sucha, říkal: "Ta tak hned nepřestanou, nedělejte si naději, že bude pršet."
A když onemocněl jeho soused lehkým zánětem středního ucha, navštívil jeho manželku, vzal ji stranou a řekl jí důvěrně: "Jestli pak už udělal poslední vůli? Víte, ono to může špatně skončiti." Pamatuji si, že když stavěli gymnasium, pravil: "Gymnasium, nesmysl, to se chce u nás několik profesorů vykrmiti."
Tak se žilo panu Potužníkovi v Čechách.

*

Když se pan Potužník dostal do ruského zajetí a jakž takž se usadil, prohlásil se za rozhodného Čecha. "Já jsem rozhodný Čech," pravil, "považuji za svoji povinnost pracovati v našem hnutí."
A pan Potužník vzpomněl si na svou činnost spolkovou ve staré vlasti.
"Víte," mluvil jednou, "zde se dějí podivné věci, víte, on ten Svaz..." Nevěděl, co by dále řekl, ale to stačilo, aby se v tom úzkém kruhu počalo říkati: "Ale ten Svaz, víte, on ten Svaz..."
Za měsíc přišel s jinou devisou: "Víte, Svaz, to je těžká věc, my potřebujeme něco jiného."
Ustavila se Národní Rada za spolupracovnictví Svazu. Jakmile se o tom pan Potužník dověděl, poznamenal: "To je všechno hezké, ale víte, ta Národní Rada, my v zájmu pokroku a neodvislosti..."
Dívali se na něho s údivem a počali říkati po něm: "Ale víte, ta Národní Rada..."
A pan Potužník jim krásně vysvětlil, že je největší hloupostí, chtíti něco budovati. On rozbil Čtenářský spolek, Okrašlovací spolek, Měšťanskou besedu. Jaké pak budování. Hezky do toho řezat, a to má vždy nějaký výsledek. Prozatím je tedy pan Potužník proti Národní Radě, poněvadž je sice rozhodný Čech, ale

jeho žilami proudí krev starých opositčních spolkařů z baráčnických spolků.

Z bible Kralické
*

V tockém táboře zajatců obdrželi jsme od pí. hraběnky Kallisch-Altenhof,
členkyně missie rakousko-uherského Červeného kříže, bibli s poznámkou, že nám ji
Rakousko posílá, abychom s důvěrou hleděli na konec války a čerpali z ní sílu.
Držíme se velice této dobré rady a našli jsme v bibli místa, hodící se znamenitě
pro nás, která nás opravdu sílí. Dovolili jsme si místy některé názvy změnit,
tak pod slovy Egypt nebo Assyrie rozumíme Austrii, nebo Habsburgy, takže výňatky
z bible jsou tyto:
"Hlas množství na horách i v rovinách; jakožto lidu mnohého, hlas shromážděného
národa, když vojsko naše sbírá se k válce.
Na hoře vysoké vyzdvihněte korouhev, povyšte hlasu k vojsku, dejte návěstí do
rukou, ať vejdem na pochod do bran císařství. (1. Mojžíš 14, 18, 19.)
A mlácen bude tyran na místě svém, jako vymlacována bývá pleva do hnoje.
A roztáhne ruce své uprostřed něho, jako roztahuje ten, kterýž plyne k plování.
V ten den navštívíme je mečem svým přísným, velikým a mocným a zabijeme pyšné.
A přijdem jako příval s krupobitím, jako vichřice vše vyvracející, jako povodeň
vod prudkých a rozvodněných a prudce je srazí až k zemi.
Nohami pošlapána bude koruna pýchy od lidu hrozného z dávna i posavad, od národa
všelijak potlačeného.
A dokoná se hněv a prchlivost naše k jich vyhlazení. A kdožkoliv nalezen bude z
jich služebníků, bude proboden, a kteříž by se koli shlukli od našeho meče
padnou.
A obrátíme to císařství v poušť a hříšníky vyhladíme. A jímati budeme ty, kteří
nás zjímali a násilníky své potřem. (Žalm 5, 10, 55, 22. Řím. 3. 13.)
Svržena bude jich pýcha a červi přikryjí vysokomyslnost tyranů, nebo vzbudí na
ně Hospodin zástupů bič, jako porážku Madiánských na skále Goreb.
I stane se v ten den, že projdeme průchody a přijdeme je hubit jako sekera, když
utíná kořeny nemocného stromu a bodláčí.
A vystoupíme jako řeka, která vyjde ze všech toků svých a přijde nad všechny
břehy své. (Přísl. 21. 31.)
A se střelami svými tudy půjdeme a hložím a trním zaroste vše za námi a ruku
svou vztáhneme na ně a porazíme je, až se hory zatřesou a těla mrtvá jejich,
jako hnůj uprostřed ulic.
V tom však se neodvrátí prchlivost naše, ani naše ruka vztažená a jakož plamen
ohně zžírá strniště a plevy, plamen v nic obrací, tak kořen jejich bude jako
shnilý a květ jejich jako prach vzejde." (Efez. 5. 25.)
To, paní hraběnko Kallisch-Altenhof, vyčetli jsme z bible a bude-li vás to
zajímat, vybrali jsme ještě toto:
"A bude vyzdvihnuta korouhev národa a nastane den soudu. A zástupové naši rychle
a prudce přijdou. Žádného ustálého ani klesajícího nebude mezi nimi; nebude
dřímati ani spáti, aniž se rozepne pás beder jeho, aniž se strhá řemen obuvi
jeho.
Střely naše ostré a všechny zbraně budou připraveny. Kopyta koňů jako škremen
budou a kola vozů jako vichřice.
A hlas náš jak hlas lva, a křičet budem jako lvíčata a hrozný náš křik zvučeti

bude nad císařstvím v ty dny, jako zvučí moře. A zpustnou města nepřítele, tak aby nebylo žádného v nich obyvatele, a zpustnou domové vrahů, aby nebylo v nich žádného člověka, neboť my nesem pohubení a zkázu.
A rozbořímе hradbu císařství a hradba ta přijde na pošlapání." (Řím. 12, 17, 19.)
Vidíte, paní hraběnko Kallisch-Altenhofová, čemu všemu je se možno z bible naučit. Poslyšte dále, co jsme si podškrtli: "Zatvrzena budou srdce potlačeného národa, uši jeho zacpány a oči zavřeny, aby neviděl očima svýma prosící o milost nepřátely a ušima svýma neslyšel jich lkání a srdcem svým nerozuměl jich prosbám, neboť bezprávím vším roznícena je vášeň a pálí je jako bodláčí a trní a potom zapálí i houště lesů a nepřítel náš bude jako pokrm ohně" ("Kniha Ecclesiastis", Izaiáš 2-10.)
Paní hraběnko Kallisch-Altenhof, dnes snad již chápete, že tím nepřítelem myslíme Rakousko a proto díky Vám za darovanou bibli, třebas by Vám po těch výňatcích jako členu rakouské aristokracie šel mráz po zádech.

## Povídka o záruce

*

Kadet Hrabětín se velice zajímal o českou otázku a rád se s námi dával do hovoru o úkolech dnešní české politiky. S ním udržoval přátelství Matějka, záložní důstojník a ještě několik jiných zajatých důstojníků Čechů, kteří vystupovali všude co Češi, zejména když šlo o přestěhování do lepších domů a zlepšení poměrů. Tu v hovoru s velitelem zajateckého tábora zdůrazňovali, že jsou Češi a Slované.
Když přišla rozhodná chvíle, věnovaná přihláškám do Českého vojska, tu kadet Hrabětín přišel do kanceláře batalionu. Byl zřejmě rozčilen a počal zprvu mluvit o věcech zcela všedních, o tom, kdy bude trh v Kirsanovce, a zčista jasna řekl: "Ale raději to vyřídíme hned. Vy jste nám poslali přihlašovací archy do České Družiny, abychom je podepsali. My s tím vším souhlasíme velice vřele. Rakousko nemůže a nesmí dnes existovati, naše staré pergameny musíme podporovati bodáky, ale dejte mně nějaké záruky. Sprostředkujte to nějak, aby mně bylo vyjasněno toto: Já souhlasím úplně s tím, abych co důstojník vstoupil jako prostý voják do armády. Jsem tak demokratický, že nežádám ani odznaků jednoročního dobrovolníka, ale dejte mně záruku, že jakmile česká armáda překročí české hranice, budu povýšen na nadporučíka. Bratranec Brauner pukne zlostí. Kolikrát se mně vysmíval, že jsem jenom kadetem a on poručíkem. Emma, to je zase sestřenice z otcovy strany, ta se s ním dala fotografovat, se mnou se fotografovat dát nechtěla. Ta bude koukat. Ruská důstojnická uniforma je velmi hezká... Tedy tu záruku a já to podepíši... My jsme se vůbec usnesli, že chceme záruky. Večer k vám přijdou kamarádi, a ti vám to vysvětlí. Já tomu rozumím, že vlast je v nebezpečí, dejte mně tu záruku a bratranec Brauner pukne zlostí. A Emma, ta bude teprve vyvádět."
Odešel, a přišel Matějka. První jeho bylo, že mne požádal, abych zavřel dvéře na závoru, neboť to, co mně chce sdělit, jest věcí čistě soukromou.
"Dlouho," řekl, když jsem zavřel, "velmi dlouho jsem přemýšlel o tom, zda-li jsem dosti silný, abych za své přesvědčení, na obranu ohroženého národa, dovedl třebas život nasadit. Odpověděl jsem si, že ano. Jsem jistě nadšen občanskou odvahou a vyzbrojen osobní kuráží, o tom nepochybujte. Ale nemohu si pomoci a

pravím to zcela upřímně, že bych rád měl nějaké záruky. Vyučoval jsem primány a sekundány..."
"Teď už budou chodit do quarty a než se domů vrátíme, do quinty," podotkl jsem.
"To nevadí," řekl Matějka, "bojím se jen, abych nepřišel o své žáky. Což kdybych se nevrátil? Srdce mne bolí, když si vzpomenu, že mí žáci marně na mne čekají a že mně nebude možno, kdybych padl, vychovat z nich řádné žáky."
"Co vyučujete?" "Kreslení," odpověděl Matějka, "horuji pro umění. Chtěl bych je svým žákům vlíti do srdce, mám tolik poesie v duši, ale dejte mně nějakou záruku, že se vrátím. Slibte mně, dopište mně, že kdyby to špatně dopadlo, že mě dopravíte do nějakého místa, mezi Němce, abych mohl být vyměněn se zajatci po válce, abych se mohl vrátiti ku svým žákům. Chtěl bych je naučit chápat barvy. Na to se u nás doposud neklade důraz. Učil bych je malovat ve žluti a ve fialové a byl bych šťasten. Tedy tu záruku..."
Odešel s vřelým "na zdar". Byl večer, tichý spanilý večer nad asijskými pláněmi a písky. Slunce zapadalo neobyčejně rychle a mně se zdálo, že je mu stydno svíti na ten tábor zajatců, kde žijí děti země, kteří v tom našem velkém boji chtí záruky, jeden chce být po válce vyměněn s Němci co válečný zajatec, aby mohl učiti malovat žáky středních škol v žluti a fialové a druhý chce tři hvězdičky, aby jeho bratranec pukl zlostí kvůli nějaké Emmě.
A za chvíli na to přišel pan Kubáč. Pan Kubáč již dříve se vyjádřil na našich informačních schůzkách, že není spokojen s Rakouskem, které ho povýšilo průběhem války na praporčíka. Vyprávěl nám, že je Rakousko nevděčné a že měl se stát po bitvě u Gorlice velitelem batalionu na místě nějakého vola von Zedwitz. Byl to člověk, který nevybíral ve výrazech. Říkal například, že u Gorlice Rusové odehnali do zajetí jednoho majora a ještě dvanáct jiných kusů dobytka od štábu 4. divise. "Nemám rád dlouhého povídání," řekl přímo, "dnes jste nám to odevzdali ku podpisu, abychom se přihlásili, a já tak učiním beze všeho, jen když mně bude dána záruka, že to, co dnes mám jako vrchní kontrolor berního úřadu, totéž služné, že mně bude vypláceno i českou vládou po válce. Já chci samostatnost Čech, ale musím dostat záruku, že dostanu také příbytečné. A pak ještě něco mne znepokojuje. Upsal jsem na první rakouskou válečnou půjčku čtyři sta korun. Ať mně váš Svaz dá úpis, že se mně to vrátí. Nechci úroky, neboť nechci kořistiti z toho. A dokud tyto záruky nedostanu, nepodepíši přihlášku do České armády. Těch čtyři sta korun uchránil jsem na záclony. Mám vyhlídnuté záclony jemně zelené trojdílné. Víc nemám s vámi co mluvit. S Bohem!"
Čtvrtým návštěvníkem byl poručík Rázl. Ten vždy se chlubil svou psychologickou jemností ve vyjadřování se a též sám byl velmi uhlazený. Strojil se jako panenka a chodil po těch asiatských planinách v rukavičkách. Chodíval do blízké vesnice a miloval tam dcerušku poštovního správce, nějakou poloarménku.
"Račte dovolit," pravil jemným hlasem, oprašuje lavici, "vedou mne k vám, abych tak řekl, osobní pohnutky. Znáte jistě mou dobrou vůli a logické názory v otázce naší samostatnosti. Jsem pro bezodkladné branné vystoupení Čechů proti Rakousku a mám víru v konečné vyplnění našeho přání. Rád bych vystoupil též a pomohl budovat naši velkou říši, československý stát, ale já dostávám jako zajatec 50 rublů měsíčně. Víte, co stojí dnes v Rusku prášek na zuby, co stojí kartáček na zuby, a víte, co stojí pomáda na vlasy a voňavka heliotrop? Rád bych šel bojovat. Jest to ohromný problém a každý jednotlivec jest nutný a na místě, ale kdo mně nahradí těch 50 rublů, když půjdu jako voják do pole. Nebudu si moci koupit ani obyčejnou pačulovou voňavku, ani prášek na zuby, zkrátka nic. A co si počne Tamara, ta má oči gazelí – co myslíte, nešlo by to nějak udělat, abych takové potřebné věci vyfasoval?"

A rozhovořil se o své Tamaře. Ani jsme nezpozorovali, že přišel přítel Dudárek s listem přihlášených do českého vojska, kterých podpisy sebral po baráku.
Byla toho pěkná řada. A byly to podpisy lidí, prostých občanů, milujících svou vlast tak horoucně, jak ji miluje Srb nebo Belg – bez záruky.
Ti všichni vstupují do české armády bez podmínek. Podmínky se kladou jen nepříteli. A jdou ti hrdinové bez záruky, jako děti staré Sparty. Ti otcové, kteří mají doma děti, jdou bojovat za dobro svých synů, za lepší budoucnost, aby tomu novému pokolení nebyly známy políčky německých důstojníků a nadávky a aby matky těch budoucích generací nevyplakaly si oči při vzpomínce na všechny ty drahé, milé hlavy, které by padly kvůli zcela cizím zájmům nějakých paralytiků z rodu Habsburků a Hohenzollernů.
A co je proti té čestné snaze padesát rublů, prášek na zuby, voňavka heliotrop či gazelí oči slečny Tamary?

## Skrčenci a krčenečkové

*

Mezi staroslavnou Budčí a Roztoky u Prahy vzbudily před časem zájem archeologické nálezy po obou březích Vltavy. Nalezena tam byla stará žároviště s pravěkými hroby, ve kterých objeveny hroby praobyvatelů. Kostry ty byly ve skrčené poloze na bobku sedící. Lid je nazval skrčenci nebo krčenečky.
Vznikla z toho celá malá literatura v denních časopisech a těšili jsme se, když jsme přečetli, že skrčenci jsou čistě českou památkou pravěkou a že do té doby neznali je ani slavní archeologové, jako byl Vaillant, Cartain, Colebrooke, Naděždin a Lamanskij.
Archeolog Želízko mínil, že objevení se skrčenců v Čechách datuje se od nějaké doposud neznámé epochy stěhování národů. Po zkušenostech nově nabytých doplňuji vývody Želízkovy, že skrčenci objevují se i dnes v době tohoto velkého moderního stěhování národů a že nepopíratelně pocházejí z Čech i jsou rozšířeni po celém Rusku až do Asie a za Ural do Sibiře. Nalézají se ve všech možných táborech zajatců a čekají jen na toho, kdo by jejich kostry spojil drátky a posadil do vitrin museí.
O existenci těchto skrčenců podaly mně důkazy některé dopisy, došlé redakci tohoto listu:
"Ve třetím čísle Vašeho listu", ozývá se jeden krčeneček, "uveřejněn je článek pod názvem ¨Tragédie c. k. šikovatele Henry Hallera¨, atd. Nemohu pochopiti, že v nynější vážné době, obzvláště pro národ český, mohou se v časopise Vašem objeviti takové bezcenné žvásty. Výstřižek přikládám.
Ladislav Bažant, Tockoe, Samara"
Přiložen skutečně výstřižek z "Čechoslovana" a podtrhnuty tam věty, které pro skrčenečka Bažanta zdají se být bezcenným žvástem: "Ano, když je jednou revoluce, tu nestačí jen po pověrce v táboře zpívat: Kde domov můj. To vezmu do ruky pušku s bodákem a půjdu na Vídeň."
Pan Ladislav Bažant, jednoroční dobrovolník, četař, který si stále obnovuje své tři hvězdičky z aluminia, vybavuje se mně tím dopisem v mysli.
Veliká doba našla ho na pryčnách baráku v táboře. S oblibou druží se i k Němcům. Naše snahy, odboj, který jsme vznítili v táboře proti Rakousku a který byl dokumentován odjezdem několika skupin dobrovolců, odbývá s posměchem.
Krčí se na pryčně a kdyby přišlo zemětřesení a zasypalo barák, našli by ho po

létech v téže poloze skrčenců a krčenečků, kterými se proslavily pravěké hroby mezi Budčí a Roztoky.
Se svým přítelem Henry Krallem (Henry Hallerem) směje se našim statečným hochům, kteří pochopili svou povinnost k českému národu a skutky dokázali, že jsou Češi a nejen praobyčejní povalovači po barákových pryčnách, kteří ještě si sice říkají, že jsou též Češi a mluví o vážné době pro český národ, ale dále chtějí hníti v táborech v nečinnosti, poněvadž jsou zbabělci. V našem osvobozovacím hnutí není pardonu zbabělým.
Jejich tichošlápství je zločinem a poněvadž dnes český národ stojí ve zbrani proti Rakousku, je to zbabělost před nepřítelem. Co to znamená, snad ví každý z těch skrčenců a krčenečků.
Cituji jiný dopis: "Vážená redakce! Vůbec si zakazuji, aby do táborů se posílal časopis, který otevřeně vyzývá ke vzpouře proti Rakousku. Sloužil jsem dost dlouho jako aktivní feldvébl a nikdy jsem se tak dobře neměl, jako na vojně. Nemyslete si, že se dám přiměti k tomu, abych šel proti své vojenské vrchnosti. Kdo píše ty hlouposti, ať se těší. Zámosta Franz."
Jiný dopis: "Dovoluji Vás tímto požádati, zdali bych nemohl dostati někde zde zálohu na svou stříbrnou medailli. Byl jsem zajat v červnu roku 1915. Mám dostat od Rakouska 135 K 50 h za 18 měsíců za tu medailli."
Jaká krásná naivnost!
Z jednoho tábora v Sibiři došel tento dopis: "Plně cítím s vámi, že dnešní doba je nejpříhodnější k dosažení české samostatnosti. Okolnosti mne však nutí, abych vyslovil se přímo, že s tou revolucí nesouhlasím, a to z těchto důvodů: Vzal jsem si před válkou za manželku dceru vrátného u místodržitelství v Praze, který mně slíbil, že se přimluví u pana c. k. místodržitelského rady Königa, abych byl jmenován v listovně výpomocným písařem. Kdybych se nyní vzbouřil, odvrátil by se ode mne pan c. k. rada König a proto vás prosím, nedělejte mně žádné nepříjemnosti a nenuťte mne, abych šel do vojska. V dokonalé úctě Marek Kapitán."
Prosíme tímto pana c. k. radu Königa, aby se na pana Marka Kapitána nehněval a až se postěhuje z místodržitelství, aby si nemyslil, že má v tom pan Kapitán prsty.
Došel též tento přípis: "Často přemýšlím o tom, zdali by se nemohly najít jiné cesty, než ty, které ve svém časopise propagujete. Jakmile něco vymyslím, neopomenu vás o tom zpraviti. Váš postup zdá se mi býti příliš ostrý a pro mne samého nebezpečný."
Jak krásně dovedu si představiti opatrného pisatele. Sedí na pryčně na bobku, tak jak ti skrčenci a krčenečkové z pravěkých hrobů, ruce skřížené přes kolena a snaží se usilovně vymyslit něco, co by nebylo tak příliš ostré, jako je vintovka se štykem. To není žádná hračka s ručnicí. Což kdyby to, nedej pán bůh, vybouchlo.
Jiný přichází již se skutečným návrhem. Žádá, aby se prozatím přestalo s bojem o samostatnost, a počkalo se až po válce a udělalo se to cestou parlamentární, zvolila se silná oposice, která by dělala trumpetkami takovou obstrukci, aby se nás vláda rakouská raději zřekla. Dobrý ten občan, který věří ještě dnes v rakouský parlamentarism, je takový politický tichošlápek starých časů. Opakem jeho je jiný radikální občan, který píše: "Čtu s radostí vaše vyzvání v časopise, abychom se opřeli se zbraní v ruce proti Habsburkům. Úplně s vámi souhlasím. Sám nejsem však schopen býti dobrovolníkem, poněvadž jsem zaměstnán v továrně na čokoládu."
Hodný člověk, kterému je čokoláda milejší než celý český národ, ačkoliv s ním

dobrák tak vřele smýšlí.
Karel Šturm z Tomska píše: "Přijal jsem práci na jednom parníku. Skládám pytle a seznámil jsem se zde s jednou vdovou. Poněvadž sem přicházejí noviny nepravidelně a někdy celý měsíc jsem na cestách, mohlo by se státi, že bych se nedozvěděl o tom, kdy se budeme vracet do těch vašich osvobozených Čech. Prosím, abyste, jakmile se to stane, dali mně vědět na adresu Karel Šturm, Tomsko, Vizinská 65."
To je upřímný člověk. Bude tak dlouho jezdit parníkem z Tomska a zas do Tomska, pokud Čechy nedostanou samostatnost.
Jaký velký a skvělý národní charakter.
Naši hoši jdou na posice. Tábory zajatců ozývají se písní odboje a jarní větry za nedlouho přinesou jim velké zvěsti o svobodě.
Ale skrčenci a krčenečkové dál budou se krčit na pryčnách baráků.
A po letech snad přijde archeolog a nalezne to pokolení skrčených koster.
A budou velké spory, jakého jsou ti skrčenci původu. A doufám pevně, že se k nim osvobozený český národ hlásit nebude, neboť takoví Bažanti, Šturmové, Henry Krallové a Kapitáni a jiní skrčenci a krčenečkové jsou jen světovou ostudou.

## Dopisy z fronty

*

### I.

25. září 1916

Od K... slyšeti neustále hřmění děl. Vzduch se otřásá výbuchy těžkého dělostřelectva. Připadá to jako ohromná bouře, podzemní otřesy, vulkanické katastrofy. Země se chvěje, země duní temně. Každá vteřina tohoto velkého zápasu stojí tam pod K... život pěti Němců.
A zde ve vesnici hraje hudba našeho pluku do té zlé bouře moderní válečné techniky: "Proč bychom se netěšili".
Opravdu, proč bychom se netěšili. Nejen kvůli tomu, že tam padají mušketýři braniborských regimentů, ale kvůli tomu, že zde všude ve vesnici, kolem dokola, daleko široko v lesích, táboří české vojsko, první naše české vojsko po několika staletích.
Že jsou tu tisíce dobrých českých lidí, kteří vzali vintovky do rukou, rota za rotou, pluk za plukem kvůli malé zemi daleko na západě, kvůli těm několika tisícům čtverečních kilometrů, které znamenají pro nás vše, slávu i bolest, proklínání mučedníka, surový výsměch rakouských marodérů.
Připozdívá se. Není žádné moci na světě, která by mohla zachrániti Rakousko, když z vůle sjednoceného národa tisíce dobrovolníků vzalo bajonety do rukou a udělalo slavný historický škrt přes Rakousko-Uhersko.
Jsou tu u samé fronty, kde země duní výbuchy, historické večery v ležení prvého českého vojska nové doby.
Tak tábořili Xenofontovi bojovníci na slavné jeho anabasi, než prorvali si cestu do svého Řecka.
A takové byly i večery v ležení božích bojovníků naší nejslavnější epopeje, než za ranního úsvitu hnali jsme se na Němce od Tachova.
Historie se vrací.

*

Jádro našeho vojska táboří kolem vesnice po lesích. Sama vesnička jest ukryta mezi močály a jezírky. Jednoduché dřevěné chalupy, rybník uprostřed, pár rozbitých střech. Došky snědly koně Němců. Nikdo o ní nevěděl. Mizela v moři osad velikého Ruska, nepatrná, maličká, ale pro naši novou historii její jméno bude vždy znamenat něco drahého, velkého, jako vše, co spojeno s naším odbojem. Zde bylo koncentrační středisko první československé brigády. Tudy kráčeli naši hoši se zpěvem po jejích písčitých cestách mezi chalupami, zde zablýskali synové Čech ocelovými bodáky. Až se vrátíme do osvobozené vlasti, budeme se s tou malou vesničkou mazliti na mapě a svým dětem budeme vyprávěti o rozbitých chalupách, stodolách, rybníku daleko v Rusku a velkých čapích hnízdech na stromech.
A zemljačkové, až se vrátí do svých domovů, budou vypravovati o podivných chlapících, kteří přišli z Austrie, aby proti Austrii bojovali, celý den zpívali a křičeli: "My chceme na Němce." Vot nerazbereš! A kteří stavěli si takové paláce v lese.
Všechna čest našim hochům. Ať vyjdeš z vesnice na levo nebo na pravo, na sever, či na jih, setkáš se s dokonalými výtvory stavitelského umění.
To nejsou zemljanky, to jsou dáční budovy, to je celá vilová čtvrť. Při tom trochu gaskoňské vychloubačnosti a už tě vítá nápis: "Palác Koruna", a vedle hned na jedné takové polopodzemní a nadzemní stavbě, která má dva vchody, hrdý název: "Passage".
V jedné zase stavbě bydlí jich sedm. Nemohli najíti příhodnějšího názvu než : "U sedmi čertů".
A jeden dobrý hoch, kterému již několikráte jeho dům spadl na hlavu, pochválil sám svou píli a vytrvalost na nově vystavěné stavbě nápisem "U pilného brabence".
Máme tam i svého českého Oněgina, který má stavbu s nadpisem "Taťána". Na jeho Taťáně už roste lišejník.
Jsou tu stavby nejrůznějších velikostí a nejrůznějších slohů. Na některé lpí pot jednotlivce, samotáře, který si vystavěl sám, bez cizí pomoci, velkou podzemní budovu, na principu bobřích staveb a v prázdné chvíli snaží se ji zdokonaliti a chodí na výzvědy do okolních zemljanek, aby tam nasbíral nové zkušenosti. Na jiné stavbě pracovalo zas a bydlí v ní několik hochů, kteří se spojili, aby provedli dílo architektonicky bezvadné.
Má to však tu stinnou stránku, že oni snaží se vytvořiti něco, co zde ještě nebylo, a přečasto rozcházejí se v názorech. Ten chce, aby to mělo dva východy, ten zas přichází s nějakým novým vynálezem, týkajícím se střechy, a dokládá se přísahou, že jeho střecha nepropustí vodu. Někdo z nich chce tam míti patentní ventilaci, kterou si vymyslil a kterou nemůže nikde jinde uplatniti. Třetí si přeje míti vchod na druhé straně. Porady, urputné řečnické srážky a z čista jasna vyroste zcela něco nového, co se všem líbí, poněvadž se shodli na původním principu: udělati něco, co zde ještě nebylo.
A tak vidíme zde nejodvážnější a nejrůznější slohy. Jeden si vystavěl něco, o čem tvrdí, že jest to rokokový zámeček, ačkoliv celé okolí shoduje se na tom, že jest to nějaká indiánská udírna. Jeho soused snaží se ho přetrumfnouti a vystavěl podzemní stavení, kterému všichni říkají: Židovská synagoga. Nejoblíbenějším názvem zůstala však vila s něžnými přídavky jako "Mařenka", "Boženka". A kolem je les, les do nekonečna, s močály, jezírky. Některé roty si

vystavěly pravé zahradní město, čisťounké, s cestičkami, posypanými žlutým pískem. A písku je zde...
Smete se jen jehličí a nejkrásnější cesta v parku se tomu nevyrovná.
Naši hoši objevili, že pod písčitými vrstvami nalézá se kamnářský jíl. Nevím, zdali je to opravdu to, jak tomu říkají, ale v každé stavbě jsou dnes kamna. Každá ta zemljanka má kamna a v každé se topí a každý považuje svá kamna za nejlepší. Zemljačkové, kteří se chodí dívat na ty zázraky, odnášejí si dojem, že co Čech, to rozený kamnář. Vymýšlejí si různé kamnářské patenty a nové systémy odvádění kouře. Všude viděti čilý stavební ruch. Ale též některé smutné národohospodářské zjevy. U sedmé roty druhého pluku prodal jeden svůj palác nějaké společnosti za tři paklíčky machorky.

*

Občas nás zde navštívily německé aeroplány, pak si to učinily svým denním zvykem a každé ráno házely bomby na blízkou železniční stanici. Naši hoši tomu říkají "Ranní modlitba". Někdy kroužil jeden a jindy objevilo se jich celé hejno. Naše baterie a letčíci uspořádali na ně pravidelnou honbu. Občas sbili nepřátelský aeroplán s nadoblačných výšin po tuhém boji, kdy celé okolí žádostivě sledovalo výsledek zápasu ve vzdušné aréně, kdy vysoko nad námi vybuchovaly šrapnely, zanechávajíce bílé obláčky na modrém pozadí nebes. A nepřátelský aeroplán proplétá se mezi tím, dělá obraty, kličkuje, aby cíl našich baterií byl tím nepevnější.
Šrapnely vybuchují pod ním, nad ním, po stranách, stále přibývají nové obláčky v lazuru, tvoří dlouhou křivku, různé trojúhelníky a rýsují pozorovatelům cestu aeroplánů.
Pozorovatelé jsou nespokojeni. Některý z našich hochů již to nemůže vydržeti a vystřelí z vintovky na vzdušného piráta.
"Víc na pravo, tak ještě trochu na pravo, výš!", křičí z roty, jako by to mohli odtud slyšeti u našich baterií, vzdálených odtud několik verst. Baterie zvyšují svou činnost. Ozývají se temné rány výstřelů a jasné, zvučné daleko nad námi, výbuchy roztrhaných šrapnelů. Rány jdou blíž a blíže, kolem aeroplánů plno bílých obláčků dýmu. Je zřejmě viděti, že letec ztrácí rozvahu a klid. Otáčí letadlo, snižuje a hned zvyšuje let, klesá, stoupá, vrtule drnčí, nové výbuchy šrapnelů a z aeroplánu vyšlehl oheň. A jako poslední sliny raněné saně, syčí to nahoře a hvízdá, k zemi cosi neviditelného zabzučí, zapadne. Němec střílí ze strojní pušky. Těsně nad aeroplánem nový výbuch. Obrovský raněný pták snáší se k zemi.
Německá svoloč padá do našich rukou. Opravdu, jiný název pro ně není. Jeden z těch ďáblů zabil před několika dny bombou z aeroplánu v Sárnech osmiměsíční děcko.

*

Naši hoši jsou mistři v dělání ohňů. Dříví je zde v okolí do nekonečna a večer kolem do kola planou ohně. Všichni se těší, až budou zapalovati Schönbrunn. Večer se sedí dlouho do noci a není divu, že vznikají různé otázky, které se luští. Podávám některé ukázky: Jaké peníze zavedeme v Čechách, až se vrátíme? Co uděláme s císařskými statky, které skonfiskujeme? Kam utečou Němci z Prahy?

Počká si místodržitel na to, abychom ho pověsili? A hodiny při tom plynou...
Možná, že někde v okolí bývá za těchto nocí chladno, ale nám všem je zde teplo. Teplo v duši, poněvadž jsme mezi svými, mezi těmi zlatými srdci. Dobrou noc, hoši...
A země zase duní výbuchy těžkého dělostřelectva, hučí to v oblacích jako bouře, stejně jako včera a předevčírem, kdy Němci na Stochodě dostali velký výprask.

Dějstvujuščaja armija.
II.
Dějstvujuščaja armija, 17. října 1916
Není ničeho, co by Vás mohlo zajímat a upoutat na delší chvíli. Občas tu padá déšť promíchaný se sněhem. Mám byt u jednoho ještě chudšího člověka, než jsem sám. Spím v nízké rozbité chatě s velkým černým kancem, který strašně chrochtá a ježí štětiny, kdykoliv se na mne podívá. Celou noc nespíme: kanec má strach, abych ho nesnědl, a já zas chovám obavy, aby mne nesežral. Náš chazajin se s námi dělí o brambory a tak to tlučeme den ze dne. Občas přijdou noviny a tu se dovím něco o světě. Za chalupou jsou močály a ty jdou až k Severnímu moři. Jak jdou daleko na jih, nevím, ale bude-li pršet, jako prší dosud, potáhnou se za týden až k Černému moři. Je zde na střeše jeden čáp. Stojí stále na jedné noze, tak mám v úmyslu mu druhou uřezat a upéci, když ji nepotřebuje. Celková nálada asi jako za dnů potopy. Z Kijeva nedostal jsem doposud ani řádky od nikoho. Polovičku práce mám již za sebou a za tři neděle budu hotov s celými dějinami českého vojska až do dnešní doby. Ústřice jsou zde velmi drahé. Tucet stojí 120 rublů.

III.
7. listopadu 1916

Co tu v tomto kraji přešlo již vojska! Kraj slavný starou slávou kozáckou, když Záporožci táhli na Varšavu. Pak vyrazili sem z Litvy rytíři Henryka Sienkiewicze z jeho románu "Ohněm a mečem". Občas potkáš v lese na silnici nějakou skupinu opožděných křižáků, kteří jdou do zajetí v pruské uniformě. Vyhublé, hladové postavy, které nemohla nasytit ani německá pseudo-kultura, ani řeči císaře Viléma II. Strašně se Němci změnili po těch dvou letech nepodařených kampaní. Balon jejich nafouklosti značně splaskl. Jdou v nepořádku po silnici, s hlavou k zemi svěšenou. Je po pruské disciplíně. Dívají se kolem tak nějak smutně, jako by se učili nazpaměť nějakému článku Hardenovu z posledních čísel berlínské "Zukunft", kde Harden mluví o německé beznadějnosti.
Jediné, co si zachovali, jsou nějaké zbytky z národního charakteru. Ve vedlejší vesnici, kde byla skupina zajatých Prušáků přes noc, pražili si žaludy, které nasbírali v lese po cestě. To udělali již germánští barbaři za dob Julia Césara.

Je tu kraj, opředený starými pověstmi a vzpomínkami na nájezdy Tatarů, na výpravy švédské. Vše přešlo. Vlny opadly, zahynuli Tataři, ruská pěst šla vždy nepříteli dobře přímo do zubů. A pokud se týká Němců, tu nezůstaneme my, Češi, pozadu za bratry.
Naše roty na posicích jsou roty georgijevské.
Předešle se opět vrátila celá řada georgijevských kavalírů. A o svých činech nechtí ani mluvit. Nestojí prý to za řeč. Pod ohněm celého rakouského pluku

našich čtyřicet hochů dostalo se do prvních okopů, zajali kumpanii, zjistili, kde leží dělostřelectvo, a došli si ještě do vesnice pro rakouský automobil. Aby nejeli s prázdnem, naložili tam nějakého hejtmana od štábu, kterého chytili v zemljance a vrátili se šťastně. Hejtman se tak polekal, že se musil převléknouti.

"Tak jako s tím hejtmanem," poznamenává jeden s obalem, "dopadne to nakonec i s Rakouskem".

Venku sněží a je příjemné sedět v teplé chatě, neboť dříví je zde dost. Je k disposici celý prales. Kácí se jen staré stromy, neboť naši hoši rozumí lesnímu hospodářství.

Jeden z našich statečných bojovníků, který se vrátil na oddych a má čtyři kříže, plete si na peci punčochu.

Jiný, který ještě se třemi došel si nedávno do německých okopů pro strojní pušku, sedí u okna a čte v knize, kterou nosil s sebou na posici. Čte verše Tibulla a Ovidia. Je to profesor gymnasia někde na Moravě.

Je slyšet stálé hřmění děl a při tom, kdy se země otřásá výbuchy, jiná skupina v chatě jest v čilém rozhovoru o kráse renaissance.

Rafael, Tizzian, Leonardo da Vinci, Michel Angelo, Bruneleschi. A mladá chozajka, jejíž muž je v Americe, poslouchá s údivem. Připadá jí vše, čemu nerozumí, velmi záhadným a podivným.

"Je to zvláštní," povídá, "naši lidi, u našeho cara, ale nerozebereš. I psát umí po našemu, i po anglicku." Psali jí totiž adresu do Ameriky. "I v cerkev naši chodí, a křižují se, když jí. I čapky s hlavy při jídle smeknou. Naši lidé, ale nerozumíš, když prvně přišli, tak jsem se lekla a bála a dnes..." Usměje se šelmovsky.

Dopadne to, jako kde jsme stáli dřív. Tam se nás napřed také baby bály a pak plakaly, když jsme odcházeli. A "para goluběnkých glaz", jako v té písni, která je dnes moderní: "iskala sredi uchodivších vinovníka těch milých prokaz".

Ale nejsou to jen modré oči, většina je zde černobrvých, černookých a naši hoši se naučili již "balákati" po jejich.

Široko daleko po vesnicích stojí tu české vojsko. Loni chtěli již odtud obyvatelé utíkat, ale dnes přítomnost našich hochů zaručuje úplnou bezpečnost majetku. Není strachu před nepřítelem. Jen není zaručena bezpečnost srdéček zdejších děvčat.

Naši hoši jsou takoví "ladňutki", "hrečni". Jak chodí si čistě, krasavci, moudří. Tak si vypravují dívky mezi sebou. Ať si to naši přečtou a ať třebas zpyšní. To nevadí. "Skromnost krášlí muže, ale pravý muž se krášliti nemá," říkali staří stoikové, a proto nemíníme být skromnými.

A naši hoši nejsou také nijak skromní. Když večer se rozhovoří, tu již nestačí jen dobytí Vídně. Chtěli by vyhladit i Štyrský Hradec. Ale ten, myslím, že přenecháme Italiánům na pospas.

A venku sněží neustále. Vše pokryto bílým kobercem, ve kterém je v okolí tisíce a tisíce šlépějí. To jsou šlépěje a stopy českého vojska. Jdou daleko až za ty černé lesy na posice. Tudy šel český lev. A pevně věříme, že dojde do Čech. Je v tom opravdu něco obrovského a silného, něco, co bude tvořit nové české dějiny.

Žádali mne zde hoši na frontě, abych odtud z dějstvujušší armády poslal pozdrav všem zajatým českým vojákům do zajateckých táborů od jejich bratří, stojících již na frontě proti odvěkým nepřátelům Čech, pozdrav od všech českých našich pluků na frontě, stojících s vintovkami v ruce proti Rakušákům a Němcům, a čekajících na povel k pochodu na rozbití Austrie.

Žádali mne, abych dodal k tomu pozdravu, že očekávají jich brzký příchod v řady

české armády.

IV.

Mně odpusťte ten dopis veršovaný.
Dnes patnáct let, kdy první psal jsem básně
na krásné oči jakés slečny Hany.

Ty básně žádný sazeč nikdy nevysázel,
můj redaktor je klidně do koše jen házel.
V ten jubilejní den vždy verše pracně tvořím
a redaktory s nimi do umdlení mořím.
Kraj zapad sněhem. Na frontě hřmí děla:
Vichřice hřímá v stromě koruně.
Výbuchy granátů se krajina chví celá.
V Rakousku změna na trůně.
V Polesí kolem naše ohně planou,
lovecké zdáli zazní fanfáry,
kde naše roty chodí na čekanou
na Austriáky, Němce, Maďary.
Pak za večerů v chatách při svitu jen loučí,
se různé luští problémy,
Rakousko s mapou Evropy se loučí,
proň není místa na zemi.
Nedávno u pluku se slavný pohřeb konal,
starého Frantu v chladný kladli hrob.
S oprátkou na krku. Nám líto, že dřív skonal,
než dožil by se ještě horších dob.
A od chochlušek, dívek Malé Rusi,
učí se hoši motat konopí.
Až vrátíme se, v praxi se to zkusí,
a na kom, každý pochopí.
My doma tolik přátel vždy jsme měli
a různých přítelíčků, jemine,
Pár tuctů šibenic a oprátek vlak celý,
však odměna ty pány nemine.
O čem dál psát? O pomstě naší kruté?
Louč dohořívá, třeba jíti spat.
Kolébku naší české revoluce,
náš Kijev zdravte nastokrát.
V poli, 23. listopadu 1916.

V.
V poli, 15. srpna 1917

V některých časopisech ruských četl jsem zprávu, že snad teprve po válce budou náležitě oceněny všechny služby, které vykonala česká brigáda se svými pluky v dny ruského ústupu ve východní Haliči.
Pokusíme se vylíčiti krátce, jak zasáhli čeští vojáci v těch dobách největšího

zmatku na urovnání a udržení fronty, a jak, což možno bez nadsázky říci, zachránili přilehlé gubernie ruské a jak rozbili narychlo vypracovaný plán Mackensenův.

Vychází dnes na jevo, že první kolísání ruské fronty z 5. července t. r. bylo v bezprostřední spojitosti s velkými demonstracemi bolševiků v Petrohradě, kteří vydali heslo pro frontu a posici k vojsku stávkovat a odejít z okopů. Byla to jakási sabotage ve válce, počínající sebezmrzačováním tisíce přívrženců bolševismu, kteří se stříleli do prstů a odcházeli z posice. Tato bolestná procedura stávková 5. července proměnila se v násilnou stávku na celé řadě ruských haličských posic. Pluky, mající útočit, zadržovány byly násilím jinými pluky, které stály v záloze; provedena nezřízená masová agitace mezi čerstvě přibylými prapory a konečně přikročeno k vypracovanému plánu – dobrovolnému opuštění posic.

Není doposud náležitě vysvětleno, který pluk to byl, jenž zradil prapor revolučních vojsk, rozbivši tak slavně 18. a 19. června opevnění Rakušanů a Němců ve východní Haliči, klíče to ke Lvovu. Dnes na těch místech hrdinných zápasů lidí chápajících, co to znamená rozbít militaristické Německo a Rakousko, zpívá si Prušák "Wacht am Rhein" a Rakušan "Oesterreich, du edles Haus". A není pochyby, že hřbitůvek našich hochů v Cecové, padlých ve slavných dnech našeho vítězství u Zborova a na Krásné Lípě, prohlíží dnes rakouský feldvebl s vojenskou komisí a opisuje pro úřední doklady nápisy na hrobech našich hrdinů. Není v tom ani trochu sentimentality, když si na to vzpomeneme. Nás zmocňuje se zlost, tak hrozná zlost nad tím, co ztraceno vinou zrádců, podplacených zlatem. A tak se stalo, že 5. července přišli Austriáci a Němci, aby zhanobili hroby našich hrdinů v Cecové.

Dnes, když o tom přemýšlím, nedovedu užíti pravého slova pro tento pojem, který pojmenovaly ruské časopisy ústupem. Byl to ústup? Byl to útěk? Ani jedno, ani druhé. To bylo něco podobného, jako když někdo odejde ze zodpovědného místa a nechá hořet v slámě svíčku a jde klidně domů. Angličané tomu říkají "moral insanity".

Najde se někdy psycholog, který vysvětlí vše, co se dálo v duši vojáků těch gvardejských pluků, kteří odešli z okopů, zahodili pušky do žita a šli drancovat týlová skladiště prádla, cukru a machorky, kteří vyházeli patrony ze sumek, aby měli tam místo pro konservy z vydrancovaných skladů v Jezerné, Tarnopoli a jinde, kteří zanechali okopy nechráněné a do jednoho dobrovolně odešli a klidně proudem odcházeli z posic, nic nedbajíce, že na některé části posic stojí jejich druzi, které po jejich dobrovolném odchodu obklopují vlny Němců a Rakušanů, že tam stojí jako ojedinělé ostrůvky, vzdorujíce obrovské přesile nepřátel, opuštěni od všech, bez naděje na podporu.

A ty ostrůvky, to byly pluky naší první české střelecké brigády. Stály jako hráz a vzdorovaly přívalu Němců. Spoléhaly jen na sebe. Ve dnech od 5. do 15. července byly jedinými, které zadržovaly útoky Němců. Od Ostašovců na Borky Velké, od Slachtinců nad Grabovku a Teklovku české bodáky bránily rozvinutí zmíněného narychlo sestaveného plánu Němců, kteří chtěli využitkovati situace a rychle přesunout frontu do pohraničních ruských gubernií a současně obejít armádu, stojící mezi Stanislavovem a Karpaty. Němci chtěli způsobit na tarnopolské frontě paniku.

"Jaké štěstí, že tam byli Češi", četl jsem v jednom časopise. Je to ošemetná věc, spoléhati ve válečné vřavě na šťastnou náhodu, ale není to tak ošemetné, jako kdybychom spoléhali na to, že v první linii stojí ještě ruské vojsko, jako se to stalo u Ostašovců 5. července, první den tzv. ústupu, kdy některé roty 1.

pluku byly vyslány na "podržku" i s celým oddílem strojních pušek.
Došli jsme ráno na posici, slunce již začalo vycházet, a tu bylo zřejmě vidět, že v okopech v první linii není ani jednoho "zemljáčka". Dodnes nedovedu si vysvětlit, kdy zmizeli, patrně jsou zahrnuti v čísle těch 42.000 zajatých, o kterých píší německé noviny.
Okopy byly tedy prázdné a za půl hodiny začala německá artilerie střílet daleko za nás. Nedalo se nic dělat. Několik rot prvého pluku ustoupilo tedy k vesnici Bohdanůvce i s kulomety a tam již na nás střílely německé strojní pušky. Od první linie až k Bohdanůvce je pět verst dozadu. A v té vzdálenosti nebylo ani jednoho vojáka, kromě několika zemljáčků, kteří spali v žitě a čekali, až pro ně přijdou Němci, ačkoliv tam měly býti dvě divise! To je charakteristický obrázek.
A tak to začalo 5. července. Jestli na tomto úseku odešli obránci prvních linií do dobrovolného zajetí, na jiných úsecích celou noc odcházely z posice tlupy vojska bez ručnic, nedajíce se zadržet ničím a stereotypně odpovídajíce, že jdou domů si odpočinout nebo že jim "nadojelo". Za těchto okolností byla situace následujícího dne taková, že dá se vyjádřit prostě slovy "Naše brigáda se musela probíjet." A proto vznikly ony zprávy plné poplachu, kdy chvěla se česká srdce o osud našich hochů, o osud základu naší armády. Nebylo to nic divného. Němci útočili již v rayoně Zbaraže a naši se ještě drželi pod Jizernou. Němci obstřelovali Tarnopol a naši je odráželi pod Šlachtincemi, Tarnopol hoří a naši se bijí u Grabovců.
A to jsou jména, která budou zapsána zlatými písmeny v historii českého vojska, zejména v dějinách prvního pluku, který na té linii měl proti sobě nejsilnější německé oddíly druhé armády.
A jména obcí na tarnopolském úseku budou zapsána na vždy černými písmenami v historii oněch německých pluků, které přišly do styku s bodáky první české brigády.
Jedině první pluk rozbil několik pluků gardových, které přijely z francouzské fronty.
Plán Mackensenův, rychlý úder, způsobení paniky, obejití karpatské armády a silné rozvinutí se dopředu, úplně se rozbil o naše bodáky.
Kdo viděl naše protiútoky, ten litoval, že nás není alespoň armádní sbor. Němci by byli nestačili utíkati.
U Grabovky, jak vypravovali zajatí Němci, čtyři útočící prapory nedaly se pohnouti, aby šli kupředu, poněvadž někdo vykřikl: "Die rotweissen kommen!"
A tak čtete v ruských novinách: "Jaké štěstí, že tam byli Češi!" Trochu egoistické ocenění naší nesmiřitelné pěsti.
Je těžko dnes rozhodnouti, na kterých místech odstupující fronty vyvrcholila neústupnost naší první brigády, neboť všechny pluky po celé délce velkého německého průlomu do poslední chvíle zadržovaly a také zadržely nátlak obrovské německo-rakouské přesily s takovou chladnokrevností, že nejen train ruských částí mohl se zachránit, ale hlavně dělostřelectvu byla dána možnost ustoupiti včas, takže na místech, kde stáli naši, nebylo ztraceno ani jedno dělo. První pluk dal též možnost, háje výšin u Ostašovců, vyhoditi do povětří velká skladiště intendatury v Jezerné, takže Němcům nepadlo tam mnoho kořisti do rukou, a kryl též s úspěchem ústup trainu celého armádního sboru, zatím co druhý a třetí pluk nedovolil divisím německo-rakouské armády, aby mohly způsobit paniku na kolísající frontě směrem ku Zbaraži.
Němci dnes přiznávají, že to byla "unverhoffte Offensive"; kdo však viděl, v jaké souvislosti bylo stažení jejich sil z francouzské fronty na tarnopolskou se stávkou v ruském vojsku na tomto úseku, kde převládali bolševikové v plukovních

komitétech a sledoval na místě, jak rozvinovali Němci a Rakušané své operace v oněch výběžcích fronty, nabývá přesvědčení, že ta "unverhoffte Offensive" byla vlastně společně propracovaným válečným plánem německo-rakouského generálního štábu s Leninovci. Že při tom naše účast na zaprodaném a zrazeném úseku neskončila tragedií pro naši brigádu, to už leží ve strategické schopnosti velitele brigády, důstojnictva pluků a všeho mužstva. V těch krutých dnech všichni chápali, jaká odpovědnost leží na ocelové hradbě našich bodáků a jaký velký mravní význam má pro celou ruskou armádu, když se zemljáčkům dokáže, že příval Němců se dá zadržeti.
Dali jsme tím možnost, že masy svedených lidí, zahodivších ručnice, počaly ze své psychosy navraceti se do normálního stavu a zastavovaly se, když viděly, že vpředu stojí ještě někdo, kdo zabrání vpádu Němců na ruské území.
Hovořili jsme s jedním z těch desorganisovaných mas. "Vidíš," řekli jsme mu, "my jsme se šli bít za vaši ¨zemlju a volju¨ a vy jste odešli a zanechali nás v tom přívalu německo-rakouských vojsk, kde na náš každý pluk se hrnuly dvě divise."
Měl modré, dobrácké oči, ve kterých se objevily slzy. "My nepodumali," řekl a začervenal se, jako když dítě přistihneš při něčem nepatřičném, "nám řekli, že když odejdeme z Haliče, že on udělá mír a my se vrátíme ke svým babám."
Od 5. do 15. července trval velkolepý zápas naší brigády s nepřítelem několikrát silnějším. Bylo třeba bránit celou řadu přechodů přes množství haličských říček a býti těch deset dní a nocí stále na stráži, nesčíslněkrát za den odrážet útoky a spoléhat se v záplavě nepřítele jedině na sebe. Nebylo nikoho, kdo by nás vystřídal, neboť jsme kryli odchod.
Naše roty odpovídaly na každý útok Němců řadou protiútoků, vracely se opět slavné dny vítězství u Zborova, Němci utíkali a zas přišel rozkaz ustoupit, poněvadž po stranách se odcházelo bez boje s takovou lehkomyslností, jaké byla schopna celá řada gvardejských pluků... Vykonali jsme svou povinnost. Nejen, že jsme se probili, ale spletli jsme důkladně plány občana Mackensena.

*

Dnes přemýšlíme v klidu o dnech minulých. Štáb pluku leží v zámečku, kolem starý park, spustlý místy a opuštěný, jako privilegia šlechty. Podivná shoda okolností. Štáb pluku nejdemokratičtější armády v sídle aristokracie... A v těchto dobách zdánlivého klidu, obrazně řečeno, brousíme meče k budoucím tažením. Vše české, co osud války přivedl do Ruska, dnes mobilisuje. Odjel od nás náš vůdce národa prof. Masaryk jistě spokojen. Viděl základy české armády, která dnes roste jako lavina, aby v dohledné době oplatila Němcům a Rakušanům za vše, co český národ vytrpěl.
A prof. Masaryka jistě neopouštěla myšlenka, když od nás odjížděl, že viděl vojsko Nesmiřitelných.

Jak se pan Kmoníček vzbouřil
*

I.

Pan Kmoníček z Pardubic byl člověk umírněný. Jedna z těch jemných povah, která se neprotiví ničemu a přejde různým utrpením s rozkošným klidem. Dá-li mu na jednu, nastaví druhou a řekne vám nanejvýše se srdcervoucím pohledem: "Proč mne tepeš?" Můžete ho klidně při jízdě v tramwayi srazit se stupátka na koleje, abyste měli více místa a pohodlí. Chvíli zůstane sedět na dlažbě, dívá se, jak se tramway vzdaluje, a na otázku strážníka odpoví, že sám spadl svou neopatrností, neboť má strach, že byste mohli mít z toho nepříjemnosti. Jest velice delikátní. Cítí-li v tlačenici cizí ruku ve své kapse, kde má tobolku, nechá ji tam, poněvadž se obává, že by mohl vzniknout skandál, kdyby domnělý kapsář tvrdil, že se v tlačenici zmýlil a spletl si svou kapsu s kapesníkem s jeho kapsou. Když tlak povolí, velmi delikátně ohmatá svou kapsu a zjistiv ztrátu peněženky vzdychne jen: "Už ano..." Můžete mu v restauraci vylít za krk omáčku z pečeně, nečiní žádných výčitek číšníkovi, nýbrž uzná, že politý omáčkou je ve společnosti nemožný, zaplatí za porci, kterou má ve způsobě skvrn na vestě, kalhotech i za košilí, a odchází odevzdav tomu, který ho polil a znemožnil, spropitné.

Takovým byl pan Kmoníček. Za jeho ženou mu chodil stavitelský asistent Wiegner a tu on zjistiv nevěru, navštívil pana Wiegnera a prosil ho, aby ho vyslechl. Bylo to snad prvně v životě, kdy strojil se k prudčímu tónu a spádu řeči. Cítil v sobě dokonce trochu uražené ješitnosti, jakou mají všichni oklamaní manželé. Připravoval se na prudčí útok a musil vyslechnout ihned při vstupu z úst mladého muže, jakým právem vpadá on, Kmoníček, do jeho domácnosti.

Pan Kmoníček, aniž by si toho byl vědom, se usmál. "Pane Wiegnere," pravil měkce, "právo je pravý směr nějaké činnosti. Řekneme-li například: zima má svá práva, pomyslíme si: mrznouti je právem zimy, ale smysl práva vystupuje teprve při jednání s lidmi. A tu jmenujeme právem to, co smíme. Jiné je totiž moci, jiné musiti, jiné směti a jiné opět slušeti a býti mravným. Neboť pokud má síla stačí, potud mohu, co nutnost na mne vymáhá, to musím činit, čím nikomu žádné křivdy nečiním, to smím konati, co je obyčejem vzdělaných, to sluší, co před rozumem a bohem má býti, to je mravné, pane Wiegnere. Mohu zpívat, když mám příjemný hlas, musím pít, když mám žízeň, smím uzavírat obchodní smlouvy, když to nikomu neškodí a nekřivdí, sluší mi uctivě pozdravovat důstojné lidi, jichž si vážím, důstojně mluviti a jednati je má povinnost vždy a všude. Vše to, co činiti smím, je mé právo. Kdo činnost mou v tomto směru poškozuje jakýmkoliv způsobem, ten mně křivdí. Mám například právo své knihy dle libosti půjčovat, ale křivdu bych páchal, kdybych půjčoval cizí knihy dle libosti."

"Máte mnoho knih, pane Kmoníčku?" "Prosím, přijďte si někdy prohlídnout mou knihovnu, pane Wiegnere." Tím celá záležitost byla velice jemně ukončena a pan Wiegner veřejně, pod záminkou, že si chodí vypůjčovat knihy, vypůjčoval si ženu pana Kmoníčka.

A toho dobráka odvedli. Když v kavárně se ho ptali, jakým právem, poněvadž upsal 50.000 K válečné půjčky a v jednom křídle své továrny na sušení perníku zařídil na svůj náklad nemocniční pavilon pro raněné vojíny, řekl opět tím měkkým hlasem: "Má-li se určiti, co je právo v tomto případě, nutno zjistit, co je mé, co tvé, co je naše a vaše, poněvadž právo se zakládá na jistém dělení, na jistém omezování se. V přírodě používá jeden tvor tvorů ostatních, pokud jej nutnost nebo pud k tomu dohání, i kdyby používání jich bylo spojeno s jejich zkázou. Hladový tygr roztrhá gazelu a sežírá ji, pokud není nasycen. Tak se to má i se státem a s jeho občany jako v přírodě. Stát, vedený určitým pudem, používá svých občanů, třebas by to bylo spojeno s jich zkázou. Občané jsou státu prostředkem k jakémukoliv účelu." Rozmluva ta byla veřejnou, kavárenskou, a tříměsíční

vyšetřovací vazba, která následovala po této rozmluvě, nijak nevyvedla pana Kmoníčka z rovnováhy, neboť on byl jist, že vojenský soud jeho přece nemůže vinit z výroku, že Rakousko je hladový tygr a vojáci že jsou gazelami, které on sežírá, jak mu bylo vytýkáno, že řekl. Ve vyšetřovací vazbě upsal na radu svého právního zástupce ještě nových deset tisíc korun na rakouskou válečnou půjčku a vyšetřování bylo proti němu zastaveno. Stín podezření, který na něm zůstal, provázel ho až do dolnorakouského německého pluku.
Kaprál Tillerhahn, kterému byl doporučen představenými, vysvětloval mu denně na cvičišti, co je právo i co je moc. Svobodník Donnersteker, idiot z nějaké alpské almy, dal si velice na tom záležet, aby Kmoníček poznal práva občanů.
Stokráte za den vrhal se na jeho povel do hnusného bláta, a když jednou přišli k velké louži blátem prosycené močůvky, rozkázal mu desetkrát za sebou udělat do zapáchajícího bahna nieder. A když přišel potom do řady, vykopl ho kadet Stuffer velkým kopancem z řady, poznamenávaje, že je to nejlepší, co může udělat s tím českým smraďochem.
Když večer v šeru chodby celou tu záležitost probíral s jedním českým vojákem, kterého dopoledne poručík Glaser s patřičnou nadávkou uhodil pěstí, až mu z nosu tekla krev, a když rokovali o tom, co je to právo a důstojnost lidská, ovšem potichounku, tu měl pan Kmoníček nevyjasněný pocit jakéhosi zahanbení a nesměle řekl: "Kdyby to byly moje šaty, já nevím, jest-li bych si byl lehl do té močůvky, ale šaty jsou erární a kromě toho měl jsem tolik pevné vůle, abych uposlechl." Měl při tom, když řekl slovo erární, také jakýsi pocit, on že není též svůj, že je též erární stejně jako šaty a že s ním mohou dělat co chtí, honit bez příčiny po cvičišti, bez příčiny poroučet, aby padal do bláta a půl hodiny střídavě po jedné noze s vypjatou hrudí provádět nesmyslný "marsch eins".

Pak ho přeložili k maďarskému pluku, kde ho denně tloukly vyšší i nižší šarže, kde slyšel denně tucty nadávek, které byly na něho adresovány a při tom všem, když snil v myšlenkách, představoval si, jak na pochodu pod tíhou všech muk padne, jak budou do něho kopat a jak bude umírat, a když mu vrazí hejtman Vorosy ostruhy do břicha při kopnutí, jak tiše skoná v blátě příkopu a pronese poslední slova: "V ruce tvé poroučím, Pane, ducha svého".

II.

Na druhé straně kordonu, který, podporován celou sítí chodeb opevnění, zákopů a drátěných překážek a opevněných pahorků, nás dělil od rakouského území, dokázali jsme opět my svou sílu. Ten kordon jsme protrhli na Lipě. To byl zápas o princip práva. Přes drátěné překážky natáhla se ruka českého vojáka-revolucionáře a srazila čepici rakouskému jenerálu. Byl to strašný výpad, jako dobrá rána při boxerském zápasu přímo mezi oči. Postižený lapá dech a čeká, kdy přijde druhá přímo do srdce, která ho svalí na zem.
Pan Kmoníček v tu chvíli, o které budou jednou mluvit dějiny, viděl u střílny celý náš hrozný útok na rakouské posice. Ti lidé, porážející maďarsko-rakouské pluky, ničící vše, co jim přišlo do cesty, byli také Češi, jako on. U něho na hlavě hnusná šedivá rakouská čepice s šedivým knoflíkem a ještě ošklivějším jménem, a u těch jeho bratrů, rozbíjejících řady Maďarů a Rakušanů, na furažce červenobílá stužka.
A když tohle viděl, bylo mu jasné, že právo je na straně těch, kteří nosí české barvy v té hrozné řeži, kde jsme pracovali noži, abychom pobili co nejvíce

nepřátel, poněvadž historie naše nás naučila, že to smíme učinit. A to bylo naše právo.

III.

Naši seřazovali u první linie dobytých zákopů partie zajatců. Ve skupině, ve které byl pan Kmoníček, bylo asi 200 Maďarů a Němců, celá řada důstojníků od jeho setniny, hejtman Vorosy, poručík Miczkás, nadporučík Farkas. Všichni byli zděšeni a celé tucty Maďarů křičely, jakmile šel mimo český dobrovolník a podíval se na ně: "Vagyung Csehek! My jsme Češi!"
Důstojníci byli bledí, zamazaní, vyděšení, jak je strašná vlna našich bodáků vyhodila z opevněných posic a ze tmy zákopů na pole zkázy. Byli bez čepic, bez šavlí.
A když po cestě sem viděli ty stohy pobitých obránců Rakouska, třásli se ve chvíli seřazování, očekávajíce, že ten spontánní hněv našich bude znamenat i zde jejich úplné zničení.
Někdo jim tvrdě rozkazoval česky, aby se seřadili do čtyřstupu. Hejtman Vorosy počal odpočítávat: "Egy, kettö, ein, zwei."
V tom vyskočil z řady pan Kmoníček. "Lezeš nazpátek do řady," zvolal s hrozným vztekem, který propukl u něho najednou, "teď je konec panství. Teď vedu já vás. Pochodem pochod!" a obraceje se k řadě dobrovolníků, stojících v záloze, vykřikl radostně a jásavě: "Na zdar, hoši, ať chcípne Rakousko!"
Tak se pan Kmoníček vzbouřil.
Zajatí Maďaři šli za ním a Kmoníček, náš dobrý Kmoníček, rozkazoval důstojníkům: "Natahuješ lépe ty svoje hnáty, a ty zas chodíš, jako kdybys měl kosti v břiše. To se týká také tebe, hejtmane, vypni víc prsa a neklaň se v chůzi jako tamhle ten pitomec fähnrich Zerebrö. Já už dávno věděl, že z vás nebudou žádní vojáci, i kdyby vám to člověk vtloukal denně do hlavy, svinští rekruti. Nadporučíku Farkasi, vytáhni tu svou kočičí hlavu něco výš, takhle to vypadá, jako bys hledal svoje ztracené štěstí na vojně..."
"Vidíte," řekl k naší stráži, "že jsem se přece jen něčemu naučil v Rakousku, a poněvadž jsem se tomu musel naučit, rozumím vám teď dobře, proč jste pracovali noži."

Idylka z Marinovky
*

Na Marinovce bylo několik zajatých rakouských důstojníků-austrofilů. Mluvili mezi sebou výhradně jen německy, nesměli do města a očekávali v úplné opuštěnosti, hlídáni tuctem vojáků Tatarů, úmrtí Františka Josefa. Hejtman Treudelenburg namaloval z dlouhé chvíle ženskou postavu v brnění, s mečem v ruce a v zadu s rakouským orlem. Ta ženská se strašně smutně dívala nahoru a zvodný Rus, přicházející každý večer se podívat, zdali jsou všichni doma, vždy se před ní pokřižoval, poněvadž myslel, že je to ikona.
Pod obrazem byl nápis: Heil Grossoesterreich! Stal se však střediskem štěnic, i byl odstraněn. To byla jedna závažná episoda v jich životě.
Kvůli změně odešel od nich jejich kuchař – sluha od 8. zeměbraneckého pluku. Nevedl nikdy mnoho řečí a odešel od nich do českého vojska. To je na nějaký čas

vyrušilo z klidu.
Hejtman Treudelenburg prohlásil, že až ho dostane v Rakousku, že ho oběsí vlastní rukou z několika důvodů, že je velezrádce a že teď nemají nikoho, kdo by jim vařil knedlíky a pekl buchty.
Tak plynul jejich život v hrozné nudě. Nadporučík Bergenhold, aby se postaral o nějakou zábavu, dopsal do Rakouska prostřednictvím Červeného kříže, aby jim poslali nějakou zajímavou četbu. Po několika měsících přišel konečně balík s těmito knihami: "Ueber die asiatische Cholera", "Die Heilquelle und das Klima in Pfalz", "Das Wochenbett und die physische Erziehung der Kinder in den ersten Jahren", "Dogmatische Predikten" a dva ročníky vídeňského odborného listu kloboučníků.
To byla tak zajímavá četba, že na původce zásilky nadporučíka Bergenholda nikdo nemluvil po čtrnáct dní a hejtman Treudelenburg chtěl ho vyzvat po skončení války na souboj.
A tu do té hrozné nudy jako zářná hvězda padla zpráva o smrti císaře Františka Josefa.
"Nu, konečně je to tady", řekl hejtman Treudelenburg, když to stíží přeslabikoval v ruských novinách.
Skeptický poručík Vallaschek mínil, aby se prozatím o celé věci nedebatovalo, poněvadž může to být jen novinářská kachna. Když však četli zprávy o pohřbu, tu hejtman Treudelenburg zvolal: "To mám opravdu radost, že je to pravda. Nyní je na nás, abychom tu celou záležitost prodebatovali. Proto vás, pánové, svolávám dnes po obědě ku schůzce, kde se usneseme, jak to máme oslavit, totiž chtěl jsem říct, na čem se máme usnésti. Prosím pány, aby dali své uniformy do pořádku a vyčistili si boty."
Tak se tedy sešli ke schůzce. Z očí všech zářila radost, že přišlo něco, co je vytrhlo z nudného klidu, a když počal hejtman Treudelenburg řečnit, jejich tváře nabyly milého, příjemného výrazu.
Hejtman Treudelenburg začal velice mnohoslibně a šťastně. "Úmrtím císaře Františka Josefa I. octli jsme se, abych tak řekl, v situaci komické, neboť musíme zvolat císař zemřel, ať žije císař! a já také nemyslím, abychom se vlastně zabývali s jeho mrtvolou, chtěl jsem říct s nebožtíkem, vždyť mně rozumíte, a já myslím, že uděláme nejlépe, když přes jeho mrtvolu, chtěl jsem říci přes nebožtíka, přejdeme k dennímu pořádku, poněvadž nejsem žádný řečník. Na nás jest, jak bychom oslavili tuto radostnou, chtěl jsem říci komickou zprávu a uradili se, jak se máme v tomto nešťastném případě zachovat, abychom dokázali, že ani v zajetí na něho nezapomínáme a jsme, abych tak řekl, tělem i duší s jeho mrtvolou, jako rakouští patrioti a důstojníci. Prosím o návrhy."
Ke slovu se přihlásil nadporučík Bergenhold, omlouvaje se, že také není žádný řečník. Velice se však diví, že pan hejtman Treudelenburg jako svolavatel nenastínil, jak to máme oslavit. Má vždy mnoho rozumu a nejlépe to bylo vidět včera.
"Co bylo vidět včera?" otázal se hejtman Treudelenburg, "myslím, že to nepatří k věci."
"Můžete mně tedy říci, kam jste mně dal můj kartáček na zuby, který jste si vypůjčil a někam zastrčil a pak jste se každého ptal, jestli ho neviděl? Tak se to má i s úmrtím našeho nejmilostivějšího mocnáře. Přitáhl jste jeho mrtvolu sem a nyní nevíte, kam a co s ní."
Hejtman Treudelenburg uhodil se do prsou: "Pánové, je vidět, že jsme nervosní. Nadporučík Bergenhold nejmíň může mluvit v této posvátné chvíli o takových soukromých záležitostech, které jsou s to se nás velice bolestně dotknouti. Jak

by to vypadalo, kdybych dnes se počal shánět po krabičce krému na boty, který mně nadporučík Bergenhold odnesl v úterý z pokoje."
"To je hrozná mýlka, pánové, já jsem žádného krému na boty od pana hejtmana Treudelenburga nevypůjčil, ten odnesl fähnrich Raumer, který kouří moje cigarety a vůbec rád se přiživuje."
Fähnrich Raumer vstal bledý a nervosní: "To si vyprošuji a vyrovnám, jak toho zasluhuje má uražená čest."
Hejtman Treudelenburg utřel si pot s čela a počal do toho mluvit smířlivým tónem: "Ale, pánové, snad se nechcete hádat nad hrobem v této krásné, chtěl jsem říci smutné chvíli, kdy celé Rakousko pláče, ano pláče..."
Nadporučík Bergenhold jej přerušil: "Dovolte, prosím," a obraceje se na bledého fähnricha, otázal se: "Pane fähnrichu, chceš si to vyrovnat hned, nebo až po válce?" Řekl to takovým hrozným důrazem, že fähnrich Raumer zašeptal: "Až po válce."
"Pánové," řekl hejtman Treudelenburg, "prosím, abychom pokračovali. Poněvadž nikdo nepodává žádný určitý návrh, navrhuji sám, abychom na důkaz toho neštěstí nosili na pravém rukávě černou pásku, čímž budeme dokumentovati své patriotické smýšlení. Kromě toho musíme sami mezi sebou navzájem si přísahati věrnost novému panovníkovi, což můžeme udělat zítra po obědě."
"To je všechno pěkné," namítl poručík Klausner, "ale jak se vlastně jmenuje nový panovník?"
"Abych nezapomněl, pánové, nový panovník se jmenuje Karel. Navrhuji, abychom mu provolali slávu."
"Pardon," zvolal starý major Ahrens, "komu chcete volat slávu, vždyť ani nevíme, jaký to Karel bude. Bude to Karel I., nebo Karel VI.? Nebo dokonce chcete přísahat. Což kdybychom přísahali Karlu VI. a on se nešťastnou náhodou jmenoval Karel První. Pak jsme přísahali zrádně a já například hned bych se zastřelil. To byste mne přivedli do pěkné věci."
"To je nám zcela jedno, jaký je to Karel," poznamenal hejtman Treudelenburg, "buďme rádi, že máme se o čem bavit, chtěl jsem říci, z čeho se radovat. Navrhuji tedy ještě jednou, abychom zvolali slávu Karlovi, poněvadž nám na tom naprosto nesejde, jaký Karel bude císařem, a opatřili si na pravou ruku černou stužku na důkaz, že upřímně želíme změny na trůnu. Kdo je proti tomu?"
Ruce zvedl jen major Ahrens a řekl paličatě, že nemůže volat slávu, když neví komu. Pokud se týká nošení černé pásky, že proti tomu není, ale upozorňuje, aby se s tím počkalo, dokud nepřijde nějaké úřední nařízení z ministerstva války prostřednictvím rakouského Červeného kříže.

*

Nosit černou stuhu na rukávě nebylo jen tak lehkou věcí v zajetí na Marinovce, neboť se zaopatřením si jí byly hrozné obtíže, poněvadž nesměli do města. Vyslali tedy deputaci k vojenskému náčelníkovi, sestávající z nadporučíka Bergenholda a fähnricha Raumera, kteří znali trochu rusky.
Když kapitánu Suvalovu sdělili, že avstrijský car zemřel, kapitán Suvalov zprvu řekl: "Neponimaju ničevo"; a potom, aby mu dali pokoj, že jim avstrijského cara nemůže vzkřísit.
"Franc Josif očeň karašaja avstrijskaja car," vysvětloval nadporučík Bergenhold: "očeň karašaja i jak pomeri, nám náda 7 aršin čornoj polotno."
"Neponimaju ničevo, neponimaju," odpověděl kapitán Suvalov, načež fähnrich

Raumer poznovu navázal:
"Franc Josif todt, požalujst, 7 aršin čornoj polotno, velikaja car, 7 aršin čornoj polotno."
"No idite s Bohom, kakoj s vámi rozgovor," přívětivě řekl kapitán Suvalov, krče rameny a obraceje se ke konvojovi řekl: "Odveď je do jejich kasáren, poměšali!"
"Slušajus, vaše blahorodí!" Tím audience skončena.
Po cestě stráž měla s oběma nešťastnými důstojníky velkou práci. Zastavovali se před každým obchodem a říkali: "Franc Josif todt, požalujst, 7 aršin čornoj polotno, velikaja car, šem aršin."
"Idi!" zařval na ně průvodce, "idi, čto to s vámi takoje, kakaja vy svoloč i s vašim carom."
"Požalujst, Franc Josif pomeri." "Charašo čort vašu guberniu, poměšali vy nemnožko, nádo vam odychnuť."
Tak se stalo, že pánové na Marinovce nenosili na paměť úmrtí Františka Josefa černé pásky na rukávě, čehož si všimla o týden později hraběnka Reveretta-Bálthary, členkyně misie rakouského Červeného kříže, která vozila po důstojnických táborech teplé břišní pasy a pátrala, jak je vyvinuta tam loyalita.
Podala též o neloyalitě v Marinovce později v rakouském ministerstvu zprávu.
Ale ten den tucet vojáků Tatarů, který Marinovku hlídal, dlouho do noci debatoval o celé věci, a když byste se z nich některého zeptali, co soudí o Františku Josefovi, tu vám odpoví: "Slavný car, dlouhý 7 aršínů, a chodil vždy v rubášce z černého plátna. Když zemřel, tak se dva z té austrijské svoloče zbláznili.

Karel Douděra ze Škvrňova a F.J.I.
*

S občanem F.J.I. je to celkem, pokud se týče jeho tělesné schránky, již odbytá věc. Z toho rodu může nás zajímati leda K.I., kterému nepřejeme nic jiného, než aby zahynul někde jako jockey na dostihách, vyhnán ze zemí, k jichž úpadku tak trpělivě až do své smrti pracoval F.J.I. Přejeme mu však též, aby někde v cizině mohl si přečíst tento článek o Karlu Douděrovi ze Škvrňova.
O Douděrovi schválně neuvádím jeho zaměstnání. Kdybych napsal, že byl rolníkem, ohradili by se proti takovému špinění stavu všichni agrárníci, stejně kdybych napsal, že byl holičem, nebo uvedl jiné zaměstnání, došly by pravděpodobně protesty od jiných.
A jedno je mně ještě líto, že až se vrátíme, nebudou již existovat čítanky pro školní mládež, vydávané c. k. knihoskladem. Jak by se tam krásně vyjímal tento článek: "Karel Douděra ze Škvrňova a F.J.I." Byl by asi tohoto znění:
Ve světové válce, milé dítky, málo bylo vidět opravdových hrdinů z řad českých, kteří by, nedbajíce na různá hesla, stáli věrně po boku císaři Františkovi Josefovi prvnímu, a nejen na bojišti, ale i v daleké cizině v zajetí, do kterého upadli nešťastnou náhodou, nezapomněli na milovaného mocnáře. Mezi ty hrdiny patřil, milé dítky, Karel Douděra ze Škvrňova.
Abyste si učinili představu, jak tenkrát byla říše rakouská ohrožena, musíme vám říci, že stařičkému mocnáři, když viděl tolik prolité krve, puklo srdce lítostí.
A byli též mnozí Čechové, kteří chtěli se odtrhnouti od Rakouska a nepomáhalo ani zavření mnohých buřičů, z nichž někteří odsouzeni k smrti a jmění jejich

zabaveno, a zejména ti, kteří přešli na ruskou stranu k nepříteli, ozbrojili se a velkou silou táhli na Rakousko.
Ale Karel Douděra ze Škvrňova nepatřil mezi ně, milé dítky. Jakmile přišel do zajetí, stranil se jejich společnosti, poněvadž vedli o naší rakouské říši ošklivé řeči, sedával sám někde v koutku, vzpomínaje, co dělá asi šlechetný, stařičký mocnář, jehož začáteční písmena F.J.I. nosil na plechovém knoflíku na své čepici. V nepohodě ruské země zrezavěl ale F.J.I.
Několikráte psal si domů, aby mu poslali krabičku leštidla kovů "Amoru", ale marně, neboť víte, že v době všeobecné nouze a hladu i "Amor" byl obětován do obecních kuchyní.
A tu Karel Douděra ze Škvrňova dal se do práce.
Přihlásil se k čištění kanálů ve městě, kde se nacházel v zajetí, a věnoval těžce vydělané peníze na zakoupení křídy a každý den, milé dítky, zatím co druzí se mu vysmívali a vedli bohapusté řeči, seděl v koutku a leštil odznak s F.J.I.
Vyleštiv stařičkého mocnáře, zapěl před spaním píseň, kterou sám složil a jejíž první sloka zněla: "Austriáčku švarný, nedej se zlákati". Pomodliv se ještě za císaře pána, usnul jako spravedlivý hrdina, uprostřed těch, kteří F.J.I. dávno již sňali z čepic.
Ale přišly ještě horší doby. Stařičký mocnář zemřel a tu, milé dítky, zakoušel Karel Douděra ze Škvrňova ještě horší útisky. Vytýkali mu, že když císař pán zemřel, je to zbytečné, ale on statečně a hrdě jim vždy odporoval tvrdě, že se s F.J.I. narodil a s ním také že umře.
Naléhali na něho krutěji a krutěji, ale on řekl své statečné: "Nikdy, nikdy ho nesundám."
A opět večer po namahavé práci vzal křídový prášek a se slzami v očích leštil stařičkého mocnáře, až se svítil jako zlato.
Ale jednoho dne večer byl obklopen mnohými nepřáteli Rakouska, kteří proti němu zvedali ruce a vyhrožovali mu. A již jeden z nich prohlásil, že mu stařičkého mocnáře strhnou z čepice.
Tu Karel Douděra ze Škvrňova, aby jejich ruce neposkvrnily ten odznak a nezahodily, nezničily, sám ho sňal s čepice za hrobového ticha a k ustrnutí všech ho spolkl.
Tak bych si asi představoval ten článek. Bohužel, c. k. knihosklad nebude již nikdy vydávat čítanky pro školní mládež.

*

Karel Douděra tedy spolkl F.J.I. Spolkl ho asi s tou odvahou, jako onen člověk před léty v Praze zlatou dvacetikorunu, kterou našel na pultě krámu, kam šel žebrat.
Spolkl ho s onou hrdou odhodlaností starých heroů, kteří polykali důležitá písemná sdělení. Bylo v tom mnoho tak dojímavého hrdinství, že jeho čin byl hodným dlouhé epopeje.
Bohužel, praktický svět dívá se na celou událost trochu jinak.
F.J.I. s čepice byl předmět, který se nedal dobře strávit.
Karel Douděra ze Škvrňova, celý bledý, vyhledal druhého dne lékařskou pomoc.
"Já ho spolkl," řekl temným hlasem, sedaje malomyslně na židli.
A historie se vrací. Dopadlo to jako s tím člověkem v Praze, který spolkl dvacetikorunu, jak o tom bylo psáno v Národní Politice.
Karlu Douděrovi ze Škvrňova dali vypít hořkou sůl. Lžička soli dává se králíkům,

stiženým gregarinosou. Douděra dostal 70 gramů.

*

Karel Douděra ze Škvrňova nalézá se dnes v ústavu duševně chorých v Saratově. Když je příznivá pohoda, sedává Douděra venku na lavičce, leští nějaký plíšek rukávem a při tom si zpívá: "Austriáčku švarný, nedej se zlákati".

Karel byl v Praze
*

Německé listy poslední dobou v plačtivých sloupcích uvádějí na paměť českému národu, že císař Karel I. dlel kdysi v Praze ještě jako arcikníže v letech 1909 až 1910, že se učil v té době česky a skládal zkoušky na české právnické fakultě. Zde bližší podrobnosti:
Roku 1910 udržoval arcikníže Karel intimní známost s hraběnkou Purgstall von Hammer-Purgstall, s baronkou Butsche, s hraběnkou von Kromsdorfa, slečnou Mizzi Loyi, která tančila jeden čas v kabaretu hotelu "Central" v Hybernské ulici v Praze.
Jednou, když veselá společnost jela v noci na Hradčany do císařského hradu automobilem, potkala u Karlova mostu starou prodavačku olejových sardinek paní Marii Líznerovou z Břevnova, naložili ji do automobilu a na hradě v salonku číslo XXIV., v tak zvaném žlutém pokoji, opili ji šampaňským, svlékli do naha a obalili do čokoládového těsta. Jistý Roušek, dlící nyní v Argentině, který té doby byl přidělen k hofmistrovskému úřadu, vyvedl z císařských komnat paní Líznerovou a někde za svatovítským chrámem ji potkala policejní hlídka. Stará prodavačka sardinek byla nějaký čas zavřena, když toto vše vysvětlila; – později zakoupila si v Davli pěknou vilku a malé hospodářství.
Proto na rychlo, pokud ještě císař Karel panuje, bylo by třeba napsat do školních čítanek článek: "Karel I. jakožto dobrodinec".
Událost ta nebyla příliš velkým tajemstvím. Sděloval ji sám známý z "Bohemie" redaktor Pavel Kisch. "Právo lidu" v té době uveřejnilo též tento zajímavý článek: "Novinka na Hradčanech". Hned po příjezdu arcikníže Karla zavládl na Hradčanech čilý ruch. Pěstují se tam mezi jiným orchideje a i jinak je postaráno o výzdobu císařských komnat."
Po několika dnech pak v různých zprávách byla tato poznámka: "Do čísla 128. vloudila se nám tisková chyba. Čti tam místo orchideje – orgie."
Tyto orgie prováděly se dále již veřejně. Po císařském hradě v noci potloukaly se celé hloučky opilých důstojníků, odcházejících z večírků "Beim Karl". "Morgenblatt" nyní píše, že arcikníže Karel byl znám na Hradčanech pro svou bodrou povahu.
Svědectví o tom by mohl dát jistý profesor, který se svou paní seděl ve známé restauraci "Na Vikárce" v "císařském hradu" a pozdě v noci odcházel ze společnosti domů. Na nádvoří setkal se s hloučkem důstojníků, z nichž jeden choval se sprostě k manželce profesora, a když ten hájil čest své paní, tu byl oním důstojníkem ztýrán. Byl to sám arcikníže Karel, který ráčil vložit svou vznešenou ruku na tvář plebejce. To je přece důkaz takové bodrosti, která se nevyučuje a která je vrozena a je to také jistá známka atavismu, jus manuarum,

právo pěstní, když ještě někdy ve století dvanáctém předkové tohoto Habsburka okrádali někde v lesích kupce jako loupežní rytíři.
"Morgenblatt" též psal, že již tenkrát měli někteří příležitost viděti Karla "seděti na Hradčanech v jeho majestátu", totiž ve vší skvostné úpravě jeho důstojenství. To je též chyba tisku. Pan Roušek z hofmistrovského úřadu ho totiž viděl ležet v jeho majestátu, a to pod stolem. To ostatně není tak závažné, nám se jenom zdá, že to nepatří ke slovu majestát a pod stolem natažený budoucí panovník není žádný zevnitřní lesk nejvyšší moci a její příznaky. Na to zbylo by "Morgenblattu" odpověděti jen tolik, že se strašně mýlíme a že právě panovník dokazuje tím svou nejvyšší moc, aby si lehl, kam chtěl, a třebas pod stůl. To mu přece nemůže zakázat ani redakce našeho listu. My bychom jim zase mohli odpověděti, že jest-li redakce "Morgenblattu" přináší inserát, že se přijme střízlivý sluha do obchodu, tu rakouští Němci by měli totéž žádat od svého panovníka a nikoliv jen od chudého dělníka.
Ale, jak říkám, to je věcí vedlejší. Přítomnost arciknížete Karla pod stolem v císařském hradě na Hradčanech je opět jen bližší podrobností o jeho slavném a "nejvyšším pobytu v Praze".
Podle vyjádření nejvyššího dvorního komořího barona von Klanzdegg hodí se čeština nanejvýš jen do koníren, a poněvadž v císařském hradě na Hradčanech byly též konírny, učil se arcikníže Karel česky.
Učil ho kanovník Bauer z hradčanské kapituly. Nejvyšší obtíže dělala Karlovi věta: "Červený tulipán patří mezi tulipány", říkal "Zerveny culipán páci mezi culipány". Češtinu chápal rychle. Za dva měsíce uměl kromě věty o tulipánu ještě větu: "Kočka chódy po dóme, chódy váš kočka táke po dóme?" a během dalšího měsíce přisvojil si bystře s vrozeným důvtipem i třetí větu: "Selynášská sáchrada je u pótok. Máš vy táke selynášská sáchrada u pótok?".
S touto větou obtěžoval později obyvatelstvo v Brandýse nad Labem.
O Karlovi píší německé listy, že jest to pokrokový císař. Pokrok ten bylo vidět i v jeho češtině. Říkal-li jeho praujec František Josef všude, kam přišel, známou větu: "To mne češí, že jste Teši", Karel byl tak upřímný a pokrokový, že ho ani Češi netěšili a když byl u osmých dragounů v Brandýse, řekl rytmistrovi Grafovi: "To mne nečeší, že jste Téši."
"Karel jest dědicem všech vzácných vlastností svého praujce," píší německé listy, a tak on zdědil i jeho znalost češtiny a dokonce ho i překonal, naučiv se ještě během dalšího měsíce dvěma pěkným větám: "Kun sčíchá úšima, sčícháte vy táke úšima". A konečně: "Vrábec skákala po strome a kočka ho sežral".
Když se Karel naučil této poslední větě, chtěl darovati kanovníku Bauerovi z vděčnosti slečnu Mizzi Loyi.
To by byl též pěkný článek do školních čítanek pod názvem: "Jak vznešený žák se vděčil svému učiteli".
Nevím, jest-li kanovník Bauer slečnu Mizzi Loyi přijal darem, ale jednomu redaktorovi z "Čecha" zmínil se kdysi, že čím vyšší je pán, tím větší škrob.
Když tedy Karel vnikl do tajemství českého jazyka, jednoho dne, provázen hofmistrem, komořím, maršálkem a podkoním, vyšel z hradu, aby promluvil česky s českým lidem, poněvadž to bylo v programu onoho týdne, vzhledem k chystané oposici českých poslanců ve vídeňském parlamentu.
Do cesty mu přišel jakožto zástupce českého lidu policejní strážník číslo 672, stojící u vchodu do hradu. Arcikníže se ho optal zprva německy, co tam dělá.
Číslo 672 odpovědělo třesoucím se hlasem, že tam stojí, poněvadž ho tam postavil pan inspektor Zumr z Prahy-IV. Karel po tom úvodu pokračoval česky: "Zerveny culipán páci mezi culipány. Kočka chódy po dóme, chódy váš kočka táke po dóme."

Pod strážníkem zatřásla se kolena a tento zástupce českého lidu odpověděl ulekaně: "Ano, vaše císařská výsosti: Naše kočka chodí také po domě." Karel se dobrotivě usmál a klepaje mu na rameno, řekl: "Selynášská sáchrada je u pótok. Máš vy táke selynášský sáchrad u pótok?" "Nemám, vaše císařská výsosti," zadrkotal policejní strážník. "To je dobše. Kun sčíchá úšima, sčícháte vy táke úšima?" "Stříhám, vaše císařská výsosti."
A Karel řekl poslední větu: "Vrábec skákala po strome a kočka ho sešral."
Policejní strážník se vypjal, horko projelo mu tělem a on zakoktal: "Ano, vaše císařská výsosti, kočka ho sežrala, ale já zde nestál, to se musilo stát ráno."
Karel, usmívaje se dobromyslně, odešel s průvodem a policejní strážník dlouho vytřeštěně se díval za nimi. Pak se naposledy podíval na dlažbu, kde stál, a rychlými kroky odešel ke Strahovu a v strahovských lomech zastřelil se ze služebního revolveru, zanechav lístek, že se střelil kvůli tomu vrabcovi. Ve služebních spiscích čísla 672 stojí, že se zastřelil z náhlého pomatení mysli.
Přejdeme ještě k tomu, jak Karel studoval na české právnické fakultě v Praze. Jednou, za celou dobu přednášek, přijel automobilem do budovy umělecko-průmyslové školy naproti Rudolfinu, kde byla umístěna právnická fakulta, a tam vstoupil do druhého patra a řekl doktoru Bráfovi, který ho uvítal: "Merkwürdig, stramme Stiege, mit Lift wäre das bequemer."
Po tomto projevu sestoupil opět ze schodů a odjel. Vícekrát ho právnická fakulta neviděla.
Jeho učiteli byli doktor Ott, který mu měl přednášet "Rakouské právo", ale nikdy se k tomu nedostal, nebožtík ministr doktor Bráf, který mu chtěl přednášet "O české samostatnosti" a kterému, jako v prorockém tušení, jako by věděl, že jednou jeho osoba bude naprosto vyloučena z osudu českého státu, Karel řekl: "Das werde ich nie brauchen," takže sešlo i z těchto přednášek. Pak ho vyučoval doktor Goll "Dějinám Rakouska" a při první a též i poslední hodině probrali, že v Pardubicích na koňských dostihách zvítězí v běhu pánů kobyla Stella barona Emleryho.
Konečně tu byl šlechtic doktor Heyrovský, zkostnatělý byrokrat, který se nabídl, že arcikníže ti bude chodit přednášet o právu římském a o jiných právech všeobecně prospěšných, jako je na příklad právo na věci cizí: "jus in re aliena", což se dobře mohlo Karlu I. hodit, a o právu odvetném; to se opět dnes hodí velmi dobře nám.
Šlechtic doktor Heyrovský, který již dvacet let před tím, než mu byl propůjčen titul šlechtice, nosíval licousy, které nosí buď šlechtici nebo lokajové, byl u něho dvakrát, za kterouž dobu dal si šít asi čtyry fraky u krejčovské firmy Křížovy v Praze. Při prvé přednášce udělil mu arcikníže asi pět minut času a vyjádřil se o římském právu: "Das ist aber doch ein uraltes Blödsinn." Při druhé přednášce ráčil rozkázat, aby místo něho poslouchal přednášku doktora Heyrovského nějaký komorník. Pak dostal rektorát university Karlo-Ferdinandovy v Praze přípis z kanceláře arciknížecí o bezodkladném zaslání vysvědčení na právnické fakultě nejvyššímu hofmistrovskému úřadu ve Vídni.
Proto sestavena komise, která se bezodkladně vypravila podrobiti arciknížete Karla zkoušce z práv. Komise té zúčastnili se pánové doktor Heyrovský a doktor Ott.
Arcikníže Karel komisi přijal velice originelně v císařské jízdárně, kam je pozval. Byl velice roztomilý a ukázal pánům profesorům svého oblíbeného hřebce Enrika.
Následovala malá přesnídávka, při které byla na stole tak dobrá stará benediktinka, že starý doktor Heyrovský v kočáře, který je odvážel do Prahy,

vykládal po celé cestě doktoru Ottu § 2. mlýnského řádu z roku 1814, při čemž doktor Ott spal.
Při celé návštěvě na hradě nebylo ani sebe menší zmínky o nějaké právnické otázce. Vše šlo hladce a v rukavičkách. Bylo to krásné odpůldne, kdy po dlouhé řadě let pan profesor Heyrovský a profesor Ott nezavadili ani slůvkem o práva.
Tím myslím, že je náležitě doplněna zpráva v německých časopisech o složení právnické zkoušky císařem Karlem v Praze.
Ne ty s námi, ale my s tebou, Karle, promluvíme po česku!

## V rakouském parlamentu

*

V rakouském parlamentě si všechno pěkně zrekapitulovali, aby celému světu byly jasny nesmyslnosti a zvrhlosti válečného absolutismu rakouského, a celý svět je dnes přesvědčen, že se rakouský stát zbláznil.
Rakousko však ve svém šílenství spáchalo sebevraždu, jak napsaly nedávno brněnské "Lidové noviny", které se nebojí ani státního návladního, ani dra Šmerala. S tou sebevraždou Rakouska každý upřímný Čech, bývalý poddaný, nejen souhlasí, ale jeho loyalita k roztrhané chalupě jde tak daleko, že je tomu k smrti rád, jen to je při tom mrzuté, že při sebevraždě Cis a Translajtanie teče krev občanů. S tou sebevraždou Rakouska stal se doopravdy malý omyl. Rakousko se spletlo a místo sebe pověsilo doposud asi 6000 občanů. Doufejme však, že přece jednou strčí hlavu do kličky a my jako pořádní bývalí poddaní podkopneme pod ním stoličku.
Pravil jsem, že je to velké slovo, říci, že se stát zbláznil, ale všechny doklady o šílenství rakouského státu byly předloženy slavnou sněmovnou. I Němcům se to přestalo líbit a němečtí synové vydatně řežou do matičky Austrie.
To, co provozoval rakouský válečný dozorčí úřad, bylo velikolepé křižácké tažení proti zdravému lidskému rozumu. Censurní soustava rakouská tvoří opravdu ojedinělou kapitolu v dějinách tisku na celém světě a snad ani censura bolševiků petrohradských ji nemůže předčit. Vyšlo na jevo, že byly konfiskovány zprávy c. k. meteorologické stanice o východních větrech. Ježíš Kristus byl mezi zabavenými autory, censura zabavila i projev samotného rakouského císaře Karla polskému klubu. Na Moravě zavřeli redaktora, který se opovážil tvrdit, že Čechové jsou Slované. Zabaveno bylo každé slovo, které se tomu či onomu policajtovi nelíbilo, pražské policejní ředitelství spálilo na 1200 exemplářů zabavené knihy "Dějiny české hudby", a když bylo podniknuto tažení proti československé obchodní akademii v Praze pro její velezrádný titul, málem, že se nedostal před válečný soud prof. Zykán, v jehož bytě našli a zabavili rukopis přednášek nauky o zboží díl II.: "Něco o skořici, vanilce, pepři a jiném koření".
Noviny byly plny úředních zpráv, takže se nedalo již nic mimoúředního zabavit, a tu přišli na dobrý nápad, jak odpomoci tomu nedostatku. Jeden úřad konfiskoval, co dával do novin úřad druhý, a "Lidové Noviny" donutila policie tisknout každého dne na úvodním místě slohová cvičení policejního zřízence, takže čtenáři nevěděli, mají-li se smát, či plakat.
Ministr odpověděl na to kulatě. Jeho odpověď připomíná staroindické přísloví: "Kdo mluví s hlupákem, jako by mluvil se spáčem. Když je po rozmluvě, tu se optá: ¨Co pak se vlastně stalo?¨"

V rakouském parlamentě se dnes často s vládních křesel ozývá zmínka o Bismarckovi. Pánové zapomínají, že týž Bismarck řekl: "Hloupost je též dar boží, ale nemá se jí příliš zneužívat."
Kdybychom se drželi přísloví knihy Sirach: "Plačte nad zemřelými sedm dní a nad hlupáky celý život," tu bychom si jistě nad Rakouskem musili oči vyplakat, proto se raději zasmějeme tomuto:
V Rakousku je nedostatek bramborů a proto se objevily ve vídeňských novinách zprávy, které pomalu snažily se připravit ubohé brambory o popularitu a vyličovaly je jako nejjedovatější rostlinu na zeměkouli. Nápad není špatný. Když stojí dnes metrák ve Vídni 120 K, je to prozatím pokus znechutit rakouskému občanu jídlo, aby týž děkoval bohu, že nejsou brambory a že tak byl zachráněn z náručí smrti. Vídeňský prof. Feicherle totiž dokázal, že stříkne-li se morčeti do krve dva litry odvaru bramborů, že to nevydrží.
V nejbližší době přijde na řadu mouka a profesor Feicherle dokáže, že mouka je nejnebezpečnější jed na světě a zejména ve formě chleba, že působí zhoubněji, než kyanovodík. Za pokus to stojí a nebude osamocen v reformě výživy. Alespoň nedávno přinesl berlínský "Lokal Anzeiger" zprávu, že požívání tuků je velmi nebezpečné a může mít v zápětí onemocnění neštovicemi, a kdo se nají vepřového masa, že je ztracen, poněvadž dostane zkornatění tepen, zánět středního ucha a padoucnici.
Kde jsou proti nim ti staří lháři z dob Mikuláše Dačického, zapisující do kroniky zprávy, že v zemi švejcarské se narodilo židovce medvídě, které, zaškrábavši se za uchem, umřelo.
Německý žurnalista dnešní doby jde ještě dál, což ukázalo se v nedávném sporu o platnosti slov "czechisch" a "böhmisch".
V "Hamburger Nachrichten" dokázal zcela nevyvratitelně redaktor Walstein, že vůbec žádní Čechové nejsou, nýbrž jen česky hovořící Rakušané (böhmisch sprechende Oesterreicher).
Hradčany že jsou původu německého, totiž, že se správně jmenovaly "Hartlein", z čehož vzniklo "Hratšan" a konečně "Hradčany". Pokud se týká nebožky kněžny Libuše, připravil nás redaktor Walstein o tu sympatickou mythologickou postavu. Libuše byla Němkyně, německá princezna, která se musela před násilnostmi bématského obyvatelstva ukrývat ve křovinách pohraničních hvozdů, takže o ní Němci říkali: "Die liebte Busch" a od toho později "Böhmisches Wort": "Libuše".
Nijak se nedivím, že Heine napsal: "Každý má právo být hloupým". To musel napsat jen německý básník, aby to bylo německy a pro Němce.

Vánoční feuilleton
*

Bolševická vláda národních komisařů v Petrohradě zrušila vánoční svátky. Na štěstí se to Ukrajiny netýká a tak může vyjít vánoční feuilleton.
Napsat jej v Petrohradě, strávil bych jistě vánoční svátky v Petropavlovské pevnosti.
Ukrajina zachránila nám tedy Vánoce na své vlastní republikánské půdě, ba páni Ukrajinci jdou tak daleko ve své lásce k Vánocům, že ztrojnásobili na vánoční svátky dávku cukru, takže každý si bude moci koupit, bude-li mít totiž na to peníze, šest funtů cukru, a kromě toho ještě bude si každý občan moci koupit jeden a čtvrt funtu krupičkové mouky. K čemu tu krupičku, nevím, ale když si to

všichni kupují, koupil jsem si to také.
Pokud se týká cukru, sháním těch šest funtů již ode dne vydání příkazu, ale všude v krámech vidím jen nápisy: "Sachary nět!" Neseženu-li do Vánoc těch šest funtů, nevím, co se se mnou stane, neboť na Ukrajině se zavádí pořádek.
Bolševici zrušili tedy Vánoce. Věc úplně správná, neboť na Vánoce se zpívá: "Radujme se, veselme se", a dnes málokdo z nás se může z bolševiků radovat a veselit.
Do Vánoc zrušili toho bolševikové vůbec mnoho:
2. Svobodu tisku.
3. Svobodu osobní bezpečnosti.
4. Svobodu přesvědčení.
5. Svobodu nosit čistou náprsenku a neupadnout v podezření, že jsi "buržuika paršivij".
6. Svobodu mít v kapse Kerenského čtyřicetirubl a neupadnout v podezření, že jsi pil dost dlouho "krovutku našego brata".
7. Svobodu myšlenek, totiž mám na mysli ten případ, kdy člověk vůbec na nic nemyslí a námořníci z křižníku "Aurora" mu řeknou: Vida ho, kontrarevolucionérka, na kontrarevoluci myslí, "čej ego, intelligenta!"
8. , 9., 10. ... Našlo by se toho ještě celá hromada, co všechno bolševikové zrušili; ale jen jediná věc by se našla, kterou nezrušili, totiž slib, který dal Lenin císaři Vilémovi, že to pěkně v Rusku rozvrtá.
Na Ukrajinu moc bolševiků nesahá a my tedy budeme slavit Vánoce a zívat nad vánočním feuilletonem, neboť tak si představuji moc tisku.
Čteš, čteš, pořáde se ti zdá, že jsi to už někde četl, a najednou usneš jako pařez.
Vánoční feuilleton má totiž být jako vánoční povídka na jedno kopyto, aby neztratil tu pravou vánoční vůni a půvab.
Tak jako při štědrovečerní večeři nesměl kdysi za rajských dob míru doma chyběti kapr na černo a rybí polévka, nesměly chybět ve vánočních povídkách jedna nebo dvě mrtvoly, zmrzlé pod okny při prohlížení rozsvícených svíček na vánočním stromečku. Přílišná zvědavost škodí, a byli to po většině lidé dospělí, které autoři vánočních besídek a povídek odsuzovali k takové ukrutné smrti. Surovci!
Dali zmrznout ubohým dráteníčkům, vyhnaným ženám zhýralými muži, vyhnaným mužům zhýralými ženami, házeli pod hromady sněhu i ubohé sirotky a neštítili se poskvrnit své svědomí i zmrzlým nemluvňátkem v peřince, plodem nešťastné lásky, a pak sčítali řádky a šli do redakce pro peníze.
Pamatuji se na jednoho autora, který ve své povídce asi dvacetkrát tvrdil na samostatné řádce:
"Narodil se Kristus Pán",
zač chtěl 20x10 haléřů, čili 2 koruny, a jak se strašlivě rozzlobil, když jsem mu řekl, že ty dvě koruny už dostal autor, totiž ten pastýř, který to zvěstoval svatým třem králům.
Nemyslete si však, že se vánoční povídky u nás psaly těsně před Vánocemi, kvůli sněhu, kterého v nich byla spousta.
Redaktor zábavné přílohy "Národní Politiky", pan Žák, žádal mne jednou už v měsíci dubnu, abych mu napsal vánoční povídku, aby prý měl zásoby.
On byl jako svatá církev, která, když počala povšechně slavit památku narození Kristova v II. století, slavila Vánoce v dubnu nebo v květnu.
Těmi zmrzlými ve vánočních povídkách je vinen teprve papež Julius I. ve století IV., který položil den narození Kristova na den 25. prosince.
Den narození Kristova nebyl nikdy na určito zjištěn a církev křesťanská, jako to

vždy činila, tak i zde položila důmyslně velký svůj svátek křesťanský v dobu velkých svátků pohanských, aby jej přizpůsobila hlubokým svým významem názorům světa pohanského o zanikání tmy a vyrůstání světla.
25. prosince končívaly se i pohanské římské Saturnalie, při kterých se jedlo, pilo, hodovalo, tak jako kdysi u nás na štědrý den.
Kde jsou ty krásné doby, kdy se u nás doma lidé dusili rybou na černo, takže jenom na Vinohradech o poslední štědrý den, který ještě Evropa trávila v míru, záchranná stanice musela poskytnout pomoc v 126 případech.
Kde jsou ty blažené doby, kdy lékaři o štědrý den měli plné ruce práce s vytahováním lidem kostiček ze smažených kaprů z krku a kdy se nádeník Kožíšek ve Velharticích udusil vánočkou. Připadá to dnes jako krásná pohádka z dob dávno zašlých.
Dnes si tu rozkoš s vánočkou může v Čechách dovolit jen uhlobaron, a třeboňské kapry snědli rakouští vojáci v konservách již roku 1915, a nejvíc mne mrzí, že třebas takový volatý tyrolský zemský střelec ani nevěděl, co dobrého jí.
Řekněme si teď upřímně, co byste byli udělali tenkrát takovému člověku, který by vám ještě před čtyřmi lety tvrdil, že přijde jednou doba a půl Evropy že nebude mít svíček na vánoční stromek.
Upozornili byste ještě nejbližšího strážníka, že s tím pánem to není všechno v pořádku. Nebo kdyby vám tvrdil, že nebude ryba na černo s knedlíkem a že se nebude hrát po večeři ani obvyklý mariáš o oříšky, poněvadž všechny ořechy spolkl rakouský aprovisační ústav na tlačení oleje, že nebude žádného cukroví na stromeček a že zkrátka v české domácnosti nebude se moci nic na vánoční stromeček pověsit než řetězy...
Možná, že už ani ty ne, poněvadž v těch řetězech by viděla policie symbol Rakouska.
A tak nic jiného nám nezbývá zde v cizině, než přimhouřit oči, vzpomenout si na poesii starých dob, na pohádku vánoční, kdy se zpívávalo:
Z života čistého,
z rodu královského...
Pardon! Pomalu s tím "z rodu královského"! My chceme republiku!

## Tragedie šikovatele Adalberta Raubeho

*

Předmluva. Aby nedošlo snad k nějakému nedorozumění, podotýkám, že pan Adalbert Raube byl zřízencem u potravní daně, čímž se přirozeně považoval za úřední osobu. Do zajetí se dostal roku 1914 u Lublína. Malou stříbrnou medaili, o které je dále zmínka, dostal za to, že zachránil při ústupu rakouského vojska od Lvova plukovníkovi 57. pěšího pluku ruční kufřík s pěti lahvemi koňaku.

### I.

Seděli v kavárně při kávě a tam přicházejí poslední novinky. Jsou kovaní v událostech a reformují jako staří politikové z pivnice, o nichž tak upřímně již starý norský mistr Holberg před třemi sty lety se vyjádřil, že je to společnost ťulpasů.
Kdyby byl Raube na chvíli jen při těch vyjednáváních o příměří, pošeptal by něco

do ucha německému parlamentáři. Jestli kdo kdy viděl, aby české vojsko chtělo ještě dál válčit, když táhne Hindenburg podél nepřátelských posic v Italii.
Raube myslí, že Italové jsou ztraceni, a nedal by zlámanou grešli za vojska italská. Jestli se i zastavili na Tagliamento, nazývá to Raube velkým přehmatem.
Ostatně jim všem u stolu může sdělit velkou novinku. Za sto rublů odvezou ho do Rakouska. Věc je velice jednoduchá. Prodá své civilní šaty a koupí na Podole starou rakouskou uniformu. A za několik dní bude doma. O to se již postará speditérská firma Pomorďákova na Podole (on že Löwenstein). Jako rychlozboží? Ne, pojede zcela obyčejně v dobytčím voze do Rakouska, přejde hranice a bude povýšen. Poněvadž je šikovatel, ani sám tomu štěstí nechce věřit. Co je výš než šikovatel? "Offiziersstellvertreter nebo Stabsfeldwebel." Vytře všem Čechům zrak. "Herr Hauptmann, ich melde gehorsam, dass ich aus Gefangenschaft komme." A hudba hraje, kumpanie před ním defilují, nějaký jenerál ho představuje sestřičkám: "Der brave Raube ist aus der Gefangenschaft weggelaufen." Vozí ho po Vídni v automobilu a válečný zpravodaj Rudolf Perz zařadí do nového vydání Vojenské knížky rakousko-uherské armády fotografii: "K. k. Adalbert Raube, k. k. řekněme Offiziersstellvertreter aus der russischen Gefangenschaft weggelaufen."
Pak dostane na rok dovolenou, vyplatí se mu "lehnung" za celé tři roky zajetí, totiž šestnáctsetdvacet korun a dostane místo poštovního oficiála. Odkud to všechno ví?
Adalbert Raube řekl slavnostně: "To je takovej zákon." Pak se ještě teple a vřele rozhovořil o Rakousku. Zajatci nemají ležet a čumět, zajatci mají jít přes hranice. Rakousko bude, o to se už on postará. Malou stříbrnou má, a teď dostane ještě velkou stříbrnou. A za malou dostane za ty tři roky 270 K a ten lehnung 1620 K je 1890 K a 3 K 60 h zulag měsíčně je za tři roky 129 K 60 h, takže bude brát 2029 K 60 h a kdo tomu nevěří, ten je, řekněme, darebák."

II.

Dopadlo to krásně. Příměří nebylo ještě ani definitivně podepsáno a šikovatel Adalbert Raube dostal se přes ruské zákopy do Rakouska, díky podnikavé firmě Pomorďákově (on že Löwenstein). Než ho propustili přes ruské zákopy, musel se nějakému zemljáčkovi, který samojediný hlídal půl versty fronty, podepsat, že nikdy nebude válčiti, že nevezme zbraně do ruky, že sesadí rakouského císaře. Adalbert Raube podepsal to ochotně. Takovému zemljáčkovi je možno podepsat vše.
"Národ dobrý," pomyslil si Raube, "ale nemá všech pět pohromadě."
"Halt, wer da?" ozvalo se ze země před ním. Modrá čepice, hladová tvář a šikovatel Raube byl v Rakousku.

III.

Večer stál na stráži. Předně neměl žádných dokumentů, že je šikovatel. To se teprve musí vyšetřit. Pak měl z Ruska přinést chleba a sádlo. Proto dostal hned službu. A jestli mu to není vhod, tak bude uvázán. Az anyát, teremtését! Je mezi Maďary.
K ránu si ho dal předvolat hejtman Bárbayi.
Dovolenou chceš? Nakašlat. Přes hubu nechce? Tři roky se válel v zajetí a teď by nechtěl stát posta. Jíst chce? Měl si s sebou přinést slaninu a neztěžovat ještě aprovisaci vojska. Kdo ví, jak se dostal tam. Možná, že utekl do Ruska z dobré

vůle a že se mu zastesklo po ženě. Ukážu mu, co je to vojenská disciplína. Zweitausendneunundzwanzig Kronen 60 Heller? Sanität! Dem Manne Umschläge. Wachtmeister! Nachdem den Mann zwei Stunden anbinden. Kutya, az eb adta! Marha, butya! Marsch!"

IV.

Za týden podařilo se Adalbertovi Raubemu dokázat, že je opravdu šikovatelem od 57. pěšího pluku. Nešťastnou náhodou 57. pěší pluk byl právě pod ostřelem italského dělostřelectva pod Assiagem a Raubeho poslali na doplnění.
Stihl právě včas jeden granát z těžkého italského děla pod Piavezzou, který ho krásně přerazil na dvě části, které se nikdy nedaly slepit.
Poslední jeho myšlenkou bylo, že je hlupák, že vyvedl hloupost, a že takhle nikdy nedostane od rakouského eráru 2029 K 60 h.

I vyklepal prach z obuvi své...
*

I.

4. prosince, 1850 roků od zkázy Jerusaléma, 428 roků od objevení Ameriky, a jestli to ještě nestačí, 540 roků od vynalezení střelného prachu, opustil jsem sovětské Rusko a objevil se na hranicích estonské republiky.
Se zájmem jsem přečetl v Narvě vybledlý plakát, ve kterém před rokem estonská vláda slibovala neznámým pánům, kteří mne chytí a pověsí, 50.000 estonských marek odměny.
V té době vydával jsem totiž pod Jamburgem časopis v tataro-baškirském jazyce pro dvě divoké divise Baškirů a jiných hrdlořezů, kteří operovali proti bílým vojskům estonské republiky.
Estonci totiž vpadli do Ruska a pokoušeli se, podporováni Anglií, dostat výprask.
50.000 estonských marek! Mají sice mizernou valutu, deset estonských marek musíte dát za jednu německou, nicméně bylo to velice lákavé, zejména když jsem potřeboval peníze, utrativ poslední milion sovětských rublů po cestě z Moskvy do Narvy.
Na štěstí jsem si vzpomněl, že by mne, kdybych se jim i na krásně v Narvě sám oběsil, nikdo nevěřil, že jsem to opravdu já, poněvadž jsem jel pod falešným jménem, s padělanými dokumenty, na kterých totiž jediné, co bylo nepadělané, byla má fotografie.
Z toho přemýšlení vytrhl mne jeden slušně oděný pán, který lámanou ruštinou se mne optal, nechci-li měnit sovětské ruble na estonské marky.
Poznal jsem ho na první pohled. Po dlouhých létech opět první státní detektiv!
Estonské četníky a strážníky už jsem viděl v dlouhém řetězu stát za drátovými překážkami podél hranic. Díval jsem se na ně s jednostranným pocitem, kterému, doufám, každý porozumí.
Samo Estonsko je celé zadrátované, aby tam nemohla vniknout myšlénka socialismu.

První detektiv zahovořil dále. Pokoušel se ze mne, neznámého cizince, něco vylákat.
Mluvil o nepořádcích v Estonsku a chválil sovětské Rusko.
Na štěstí jsem se informoval v Moskvě o Rusku z jednoho čísla "Národní Politiky", kterou českým lidem, vracejícím se z Ruska, rozdávají zřízenci české misse, kterou řídí v Moskvě pan kapitán Skála.
Řekl jsem mu, aby tak ty sověty nechválil, že jsem četl v "Národní Politice", jak jednomu českému obuvníkovi sešílela v Petrohradě žena z hladu a zemřel dědeček v Chrastovicích u Berouna. Mrtvoly se válejí po ulicích. Z půldruhého milionu obyvatelů v Petrohradě zůstal na živu jen jeden člověk, Zinověv, který v liduprázdném Petrohradě loupí krámy za bílého dne. Ale to všechno je maličkost, dějí se ještě horší věci. Novorozeňatům...
Pan detektiv se se mnou ani nerozloučil a spěšně odešel na druhou stranu nádraží.
Připojil jsem se k transportu návratců z Ruska.
Roztrhané, šedivé uniformy starého Rakouska, vybledlé "ruksaky" za těch šest let, směs hlasů a jazyků všech národů bývalé monarchie.
V tichém koutku malého domku na nádraží, kde nadpis "pro pány", přišíval si nějaký maďarský hejtman na zamaštěný límec hvězdičky.
Před starou pevností a hradem v Narvě zástupce mezinárodního Červeného kříže vítá německy "těžce zkoušené obránce vlasti".
Německá sestra od mezinárodního Červeného kříže rozdává první německou kávu s cukerinem.
Na bráně karantenního tábora, starého hradu, jen maďarské a německé nadpisy.
Národní vlajky všech možných národů neslovanských.
Členové amerického spolku křesťanských mladíků rozdávají bible a spekulují s výměnou "romanovek", "kerenek" i sovětských rublů na estonské ruble.
Všichni nadávají na Rusko a estonští vojáci tajně prodávají návratcům kořalku.
Brána starého hradu německých křižáků se za námi zavřela. Budeme zde čtyři dny a nikdo nesmí do města.
Na velikém nádvoří nastává třídění národů. Nějaký pán křičí německy: "Příslušníci maďarské republiky na levo, rakouské na pravo, Československé do středu, Rumunska ke vratům!"
Nastává strašný zmatek. U kanceláře stojí nějaký bývalý kadet a pláče. Zřízenec mezinárodního Červeného kříže dotírá na něho, aby řekl, kam patří.
Vedou ho do kanceláře k mapě. Hledají tam Kološvár a na konec se zjišťuje, že se stal z něho na základě versaillského míru Rumun.
Kadet pláče ještě víc a sestra od Červeného kříže dává mu na cukr valerianové kapky...

## II.

Karantenní tábor i kanceláře mezinárodního Červeného kříže nalézají se na velikém prostranství starého hradu v Narvě, který vystavěli němečtí křižáci, ohněm i mečem hubící kdysi pobaltické kraje.
Dnes je hubí anglické společnosti, dodávající jim nepotřebná děla, porcelánové podklady do kurníků, elektrické samovařiče a sportovní potřeby, což jest vše velice důležité, poněvadž Estonci sami nemají co jíst.
Hrad v Narvě je dokonalá zřícenina. Několikrát ho rozbili Švédové, když chtěli z Narvy vyhnat německé rytíře. Pak ho přivedl v nové zříceniny Petr Veliký, když

vyháněl z něho Švédy. (Bližší podrobnosti nenajdete v žádném naučném slovníku.)
V občanské válce ochutnaly zdi hradu granáty bílých i rudých.
Na konec dovršuje dílo zkázy mezinárodní Červený kříž, který vystavěl, nelituje motyk pro hradní zdi, ze zbytků starého rytířského sálu nesplachovací klosety pro bývalé zajatce, navracející se z Ruska.
Jeho motyky zpracovaly i věže hradu na různá skladiště, ve kterých, nedej bůh, aby tak přišla revise.
Místní podnikavé, spekulantské obyvatelstvo provrtalo zdi hradní četnými otvory, kterými se plíží do hradu se smradlavými salámy.
Poněvadž je přísný zákaz, že se nikdo z obyvatelstva nesmí stýkat s vracejícími se z Ruska, u každé takové díry stojí estonský voják a čeká jako kočka na myš.
Jest to stálý příjem místní posádky, 50 procent z každé libry prodaného salámu a jiných poživatin, stejně mizerné kvality jako salám.
V celém hradě panuje vzorná nečistota. Dělá to dojem obleženého hradu za starých dob, kdy nepřátelé házeli do hradu smradlavé hrnce.
Střepy opatrně sebrali, aby si nerozřezali opánky, ale obsah hrnců válí se všude, kam se podíváte.
Stejně pěkně to vypadá i v budově bývalých ruských kasáren na nádvoří, kde jsou ubytováni návratci z Ruska.
Špinavé pryčny, čoudící kamna, i těžká atmosféra fazolové polévky. Ženy návratců věší plenky svých robátek. Půjdeme se raději podívat do "Soldatenheimu".
Mezinárodní Červený kříž, na který věnovali Američané tolik peněz, je podnik s čistě německým nátěrem a v Narvě dělá dojem čistě výdělečného podniku.
Sestřičky prodávají salám i kávu. Káva je z konserv, které se mají rozdávat zadarmo mezi návratce. Salám kupují za 5 marek a prodávají za 25 marek estonských nebo 125 rublů romanovských (carských) nebo za 320 dumských (kerenek), nebo za 1000 rublů sovětských.
Nějakému Tyrolákovi, který odjíždí dnes s transportem, je to všechno jedno. Cítí vůni německé kávy, chutná nadpis "Behütt euch Gott".
Je pohnut. "Milostivá sestro," praví dojatě, zastrkuje do kapes za poslední ruble koupený salám, "děkuji vám za všechno, co jste pro nás udělali."
V "Soldatenheimu" jsou jedině německé časopisy. Chtěl jsem si právě prohlédnout článek ve "Freiheit" o posledních výlukách dělníků v německé "socialistické republice", když nastal hrozný zmatek a křik venku, že jeden Maďar skočil z věže do hradního příkopu.
Šel jsem se na to podívat a zjistil jsem: "Do hradního příkopu skočil bývalý hejtman Harányi od 18. honvédů na základě nepodařené finanční spekulace."
Jest to tklivý obrázek spekulace s penězi.
Pan hejtman Harányi z tábora z Krasnojarska byl dopraven jako invalida do Moskvy, kde prodal na Sucharevce (moskevský veletrh) své kalhoty za 120.000 rublů, blůzu za 80.000 rublů sovětských, dohromady 200.000 rublů sovětských.
Poněvadž slyšel, že sovětské ruble za hranicemi nepřijímají a nic za ně nedávají, skoupil od spekulantů s penězi na Sucharevce romanovky, carské deseti- a pětiruble, 1000 rublů za 50.000 sovětských. Měl tedy 4000 rublů romanovek. Pak mu někdo řekl, že Wrangel byl bit a romanovky za hranicemi neberou, tam že dnes mají cenu Kerenského ruble (dumské). Proměnil tedy 4000 rublů carských na 2000 rublů kerenek, které v Narvě k svému úžasu proměnil jedině na 400 estonských marek, které snažil se vyměnit na německé marky. Dostal za ně 80 německých marek. To mu dodalo. Počal skupovat opět sovětské ruble a dával 10 marek německých za 1000 rublů sovětských. Získal tím 8000 rublů, které vyměnil, plný zoufalství, za 40 marek, poněvadž zatím klesl kurs. V úterý udělal novou

spekulaci s proměnou na carské peníze a ve středu se vrhl s jednou estonskou markou s nejvyšší věže hradu do hradního příkopu s výkřikem "Éljen a Magyarország!"
Pochovali ho za hradní zdí, kde spí poslední spánek 400 vojáků ruské rudé armády, kteří padli Estoncům do zajetí a byli na náspu popraveni kulomety.
Zítra jedeme do Revelu.

III.

Dostati se z Narvy do Revelu není věcí tak jednoduchou a lehkou. Projdete celým systémem různých opatření. Předně se musíte vysvléknout do naha a dát své šaty a boty do desinfekčního přístroje, kde vaše šaty a prádlo vypalují. A stane-li se vám to neštěstí a nikdo vám nevysvětlí, že věci z kůže, jako například boty a tobolka, se úplně zničí v takovém desinfekčním přístroji, uzříte před sebou obrazy děsu a hrůzy.
Jeden ubožák zavázal do uzlíku své boty a tobolku, naplněnou romanovskými 500rublovkami. Dva roky okrádal Rusko, než se domohl slušného kapitálu, který vyšel z vypalovacího přístroje jako nerozbitná stočená hrouda seškvařené a svařené kůže s uvařenými bankovkami, které vrátily se do prvního stavu papírové seschlé kaše.
Co se týče bot, bylo naprostou záhadou, co se to vlastně vrátilo z desinfekčního přístroje. Jakési dva tajemné uzle z tvrdé kožené massy ležely před nešťastníkem, který v jedné ruce držel to, co před 15 minutami nazývalo se tobolkou i jměním a blbě se díval na své bývalé boty.
Na konec odvedli bosonohého nešťastníka do kanceláře mezinárodního Červeného kříže, kde mu vyplatili 50 německých marek podpory a dali hrubé boty, což vše musel potvrdit asi 15 podpisy. Mezitím, co se stalo toto neštěstí, koupaly se druhé skupiny návratců v špinavých studených lázních a dozorci pohlavkovali opovážlivce z bývalé Translajtánie, kteří kradli zelené mýdlo z lázeňských beček.
Na konec všechny vymyté a prodesinfikované seřazují u kanceláře mezinárodního Červeného kříže a nastává nová procedura. Estonský úředník kontroluje podle spisu, kdo večer pojede do Revelu. Maďarská, rumunská a česká jména jsou mu nerozluštitelnou hádankou, jak se mají vyslovovat.
Dochází k četným nedorozuměním. Křičí: "Jesef Nefech!" Hledají ho. Nikdo se nepřihlašuje. Hledají ho mezi Turky, Rumuny a nikomu nenapadlo, že to je "Josef Novák", který čeká ve skupině Čechů, aby vykřikl hrdě na dvoře hradu v Narvě: "Hier!"
A tak může být, že Josef Novák čeká ještě dodnes v Narvě, kdy budou pročítat jeho jméno.
Nastává druhá éra. Zápas o konservy, kterých rozdávají jednu krabici na dva muže. Děje se tak beze všeho systému. Princip altruity pláče kdesi ve zbořeninách. Marně hledají toho, který dostal konservu pro toho druhého, který pln zoufalství staví se opět do chvostu v naději, že se mu podaří zmizet s celou krabicí. Na konec zavírají skladiště a ubohý skladník s expeditorem s tužkou v rukách luští těžký matematický problém:
Dnes odjíždí 726 návratců. Jedna konserva na dva = 363 konserv a vydali 516. (Doporučuji vřele tuto neznámou rovnici časopisu českých mathematiků i panu ministrovi financí.) –
Něco podobného děje se i s dárky amerického Červeného kříže. Příjemná, mladá

dáma zkoumá ústní žádosti žadatelů, kteří se již rychle v baráku zbavili košil, a s rozhalenými ňadry, mlčky ukazují, že jsou bez košile.
Jeden z žadatelů snaží se mladé dámě dokázat, že opravdu nemá podvlékaček...
V šest hodin večer na konec seřazují nás v šestistup, obklopují estonskými vojáky a vyvádějí z brány v sad u mostu, kde nás opět sčítají.
Číslice jsou neobyčejně pohyblivé. Jak jsem řekl, má nás jeti 726. Na nádvoří nás bylo 713, u brány 738, a nyní je nás 742.
Estonský úředník zoufale máchá rukou a bručí: "Ilvaja!", což odpovídá ruskému, zoufale širokému: "Ničevo!"
Ženou nás přes most a ještě dva kilometry přes město, ve kterém občanská válka zanechala význačné stopy.
Přes náměstí táhne se dlouhý pruh nezasypaných zákopů na památku potomkům i pro případ kanalisace, která je zde na stejném stupni evoluce, jako když před stoletími němečtí křížáci stavěli toto město.
Na rohu třídy "Maja" viděl jsem sympatický obrázek. Policejní strážník rozháněl od sebe tlustého vepře a potulného bradatého kozla, kteří se mezi sebou rvali.
To je všechno, co jsem v Narvě viděl, a mohu končit týmiž slovy jako ve svém feuilletonu číslo II.: "Zítra jedeme do Revelu!" Dávám čtenářům i redakci čestné slovo, že opravdu zítra konečně do toho Revelu odjedeme.

IV.

180 km z Narvy do Revelu projeli jsme za dva dny. Estonské úřady prohlížely transport opět na několika stanicích, nepouštěly nikoho z vlaku na nádraží, nedovolily ničeho koupit, a tak ve vlaku vypadalo to jako v sopce: Návratci seděli kolem malých železných kamínek, v nichž dávno již prvý den vyhasl oheň, poněvadž dali na ty dva dny jen několik kusů rašelinových briket, a nadávali na celé Estonsko i na zástupce mezinárodního Červeného kříže.
Nejdelší zastávka byla na stanici estonského městečka Igöratis, kde došlo k otevřené vzpouře posledních tří vagonů, kde seděli Rumuni a Maďaři. Obklíčili nešťastného zástupce Červeného kříže a žádali na něm bouřlivě chléb, hrozíce mu výpraskem.
Při té scéně poznal jsem blíže pana inženýra Jožku. Až do toho okamžiku žil nepoznán a nikým neoceněn mezi rakouskými Němci ve vagoně číslo 7.
Nikdo netušil, že ten skromný pán z důstojnického tábora zajatců v Semipalatinsku jest takový "rozoumek-idealista".
Předstoupil před ohroženého davem zástupce Červeného kříže a kazatelským tonem řekl: "Ale, pánové, mějte rozum, já se vám divím, že křičíte tak nahlas.
Rozvažte si dobře, že jsme v cizině, hosty na půdě Estonska a že každá taková výtržnost nás hluboce sníží v očích Estonců."
"My žádáme," vykřikli Rumuni, "aby nám okamžitě dali chleba." "V Narvě," křičí do toho Maďaři, "dali každému chleba na půl dne a teď nás už půldruhého moří hladem. Řežte ho!"
"Ale, pánové," chlácholil pan inženýr, "mějte strpení, nečiňte žádného násilí!
Ať vidí Estonci, že se opravdu umíme chovat důstojně. Považte, kdyby šly estonské děti ze školy, co by si pomyslily."
Davem probíhá nejasné tušení, že asi pan inženýr má v tom také prsty a někdo z davu nestydatě tvrdí, že ve vagonu, kde je pan inženýr, mají chleba tolik, že s ním topí.
Zástupce Červeného kříže používá bouře, která se snáší nad hlavou pana inženýra,

a mizí. Elektřina se vybíjí. Dva estonští vojáci klidně se dívají, jak pan inženýr je lynčován a jak potom, když už to má odbyto, namáhavě leze do svého vozu.
"Ti mne zřídili," řekl ve voze, "to mne bolí, že se mně to stalo v cizině, před zraky cizinců, ještě štěstí, že nešly děti ze školy, mohly by si pomyslit, že jsme divoši."
Zástupce Červeného kříže, za kterého se pan inženýr obětoval, cítil mravní povinnost přece jen něco udělat pro transport a šel vyjednávat s místními estonskými úřady, aby uvařily pro transport alespoň polévku.
Jeho vyjednávání mělo přece jen úspěch. Sotva začal mluvit s nimi o polévce, celý telefonní apparát byl v chodu. Nádraží dostalo rozkaz okamžitě nás odpravit dále a zástupci Červeného kříže bylo slíbeno, že polévku dostaneme v Ingwě.
Jedeme tedy do Ingwy, kde se dovídáme, že polévka se nevaří, poněvadž my dostaneme celý oběd v Mörigölje.
Stanice Morigölje se nás rychle zbavuje ujištěním, že na stanici Wejnemäje čeká nás oběd i večeře.
Ku cti spolucestujících mohu říci, že toho pána, který nám tohle vyřizoval, odvezli do nemocnice a jelo se dále. Na stanici Wejnemäje se náš vlak ani nezastavuje a tak, jestli byl mezi námi někdo, kdo se domníval, že tomu pánovi v Mörigölje bylo ublíženo, přeměnil úplně své smýšlení.
Nocí blíží se k Revelu vlak, jehož obecenstvo sestává z lidí na všechno odhodlaných. Nálada taková, že vyloupení Revelu zdá se býti více než pravděpodobným.
K ránu nebylo mezi námi nikoho, kdož by se netvářil jako zarputilý starý lupič a zločinec.
Jedině pan inženýr neztrácí naději, domnívaje se optimisticky, že přece nás alespoň v Revelu nakrmí.
Mluví něco neustále, co každému již dávno známo. "Opravdu," říká, "jest to podivné, že když půldruhého dne člověk nic nejí, pociťuje hlad. Jestli nás v Revelu nasytí, hlad přejde sám sebou. Bez chleba jest velmi těžko žít a chlebem se člověk dobře nasytí."
"Pane inženýre," ozývá se hlas z rohu vagonu, "jestli nepřestanete žvanit, dávám vám čestné slovo, že otevru dveře a vyhodím vás na koleje při plné jízdě."
Pan inženýr bručí něco o souzvucích krásy, dobra i pokroku, o tom, že naděje dává duši vítězství nad klením a o duchovním obrození hulvátů.
Venku svítá. Pan profesor Zemánek se hádá s celým vagonem, že musíme být již u moře a že je cítit slaný mořský vzduch. Konečně zpozoruje, že mu někdo z naší společnosti vstrčil do kalhot celou sbírku jiker ze shnilých slanečků, kterými nás obětavě podělili v Narvě.
Cítí se přirozeně uražen a pan inženýr ho jemně upozorňuje, že největší ctnost jest snášet výsměch. Svět musí mít evangelium lásky.
Několik dobře míněných výhrůžek přinucuje pana inženýra, že zabaluje se v plášť a umlká až do stanice Külmö, kde všichni mužští příslušníci transportu rozbírají zásoby rašeliny a dříví, aby vytopili vagony.
Když přinesli loupeží nabytou kořist a oheň již vesele zahučel v malých kamínkách, pan inženýr slézá se svého místa a praví: "Odcizujeme-li věc, která nám nepatří, jest to krádež, kdo tak činí, o tom se říká, že krade. Všichni jsme zodpovědni. Ohřívám-li se ukradeným dřívím, uhlím nebo rašelinou, jsem účastníkem loupeže."
V debatě se zjišťuje, po jeho prohlášení, že se výpravy nezúčastnil, i nemá práva na zisku. Chce-li sedět v teple, musí jít ukrást poleno. "Kdo přijímá

dobro, musí dodávat."
Otvírají mu dveře a vystrkují ven. Venku je 12° mrazu. Za chvíli se vrací s velkým polenem a praví: "Vzal jsem cizou věc, jsem zloděj."
Na stanici Külmö se rozneslo, že zástupce Červeného kříže zůstal na stanici v Morigölje, aby po telefonu vyjednával s revelskými úřady. Probíhá ta zpráva jako jiskra naděje všemi vagony, až uhasíná v skepticismu, který prostými slovy vyjadřuje jeden občan Smíchova, "že je to zas nová zlodějna."
Jeho názor byl úplně správný. Když už máme vjíždět v Revelu na nádraží, vlak odbočuje na přístavní trať, míjí velkým obloukem město Revel, kde jsme měli dostat: 1. oběd, 2. večeři, 3. snídani.
Vlak nese nás zvýšenou rychlostí podél mořského břehu. Moři nevěnuje nikdo žádnou pozornost. Všichni se otáčejí dozadu, kde se zbaběle před námi za písčitými náspy schovává město Revel, které tak šťastně vyvázlo před zoufalými odhodlanci.
Vlak se zastavuje u cíle cesty. Molo, uprostřed paroloď pro dopravu "Kypros", dále mezi ostrovem Silgit a námi ještě jedna paroloď na kotvách.
Na břehu moře očekává nás deputace nějakého spolku paní a dívek z Revelu s pastorem v čele a rozdávají noviny z vlasti, při čemž sbor paní a dívek zpívá dojemně německy:
Kdo chce býti v světě šťasten,
musí vzdát se hříchů všech.
Kdo i v smrti má být blažen,
Boží lásky cítit dech.
Za půl hodiny koupá se pastor i se sborem paní a dívek v moři a my všichni s hrozným řevem "hurrá!" řítíme se na paroloď "Kypros", stojící v molu...

V.

Mužstvo lodi "Kypros", vesměs zkušení staří námořníci, udělali s námi krátký pořádek. Bylo to, jako když bača na salaši počítá ovce. Chytne jednu za druhou za kožich a hází dovnitř. Každý jednotlivec z nás prošel turniketem z několika párů svalnatých chlupatých námořnických ruk, které si ho podávaly dále, až se ocitl kdesi dole v podpalubí a patřil do některého z četných desátků, které vyrůstaly v podpalubí jako houby po dešti. A nežli se vzpamatoval, už se svým desátkem druhým východem šel na druhý konec lodi, dostal bochánek chleba, masitou konservu, lžíci, plechový talíř a koflík a již byl opět v podpalubí na svém místě. Během půlhodiny byl celý transport zásoben, rozmístěn a syt.
Pan inženýr nabývá opět ducha a pokračuje ve svém rozumování: "Je-li člověk syt, jest spokojen, nenasycený člověk jest nešťasten."
Má kolem sebe velmi málo posluchačů, nicméně pokračuje ve svých nezvratných vývodech: "Před tím, nežli pojede odtud, musí paroloď zdvihnout kotvy a pod parními kotly musí být zatopeno. Kdyby to byla plachetní loď, musela by čekat na příznivý vítr. Bez větru plachetní lodě jezdit nemohou, to je totéž, jako automobil bez benzinu."
"Kypros" dává signály malým parníkům dozorčí přístavní rady, že již pojedeme, a dostává odpověď: "Moře svobodné". Spustí tedy turbinové píšťaly a my loučíme se s estonskými břehy, po kterých válejí se mlhy, jako by chtěly říci: "Nestojí za to, dívat se do zadu, nic dobrého jste u nás nezažili."
Nicméně několik sentimentálních návratců mává špinavými šátky. Na molu stojí skupina estonských chlapců a holčiček z nedalekých rybářských chat a vyplazuje

na nás jazyk.
Tři zarostlí Tyroláci drží se za ruce a zpívají:
Wann ich kumm, wann ich kumm,
wann ich wieder, wieder kumm...
Prohlížím si nadpisy na lodi. Jsou velmi duchaplné: "Zpozorujete-li požár na lodi, oznamte to staršímu důstojníkovi." "Na kapitánský můstek nemá obecenstvo přístupu." "Klíč od skladiště ochranných pasů nalézá se u mladšího důstojníka, kterému budiž hlášen každý nešťastný případ." Připisuji pod to: "Potopí-li se loď, oznamte to kapitánovi."
Jdu se podívat do kantiny, a jako kdyby do mne nůž vrazili, vítá mne nadpis: "Výčep lihovin se přísně zakazuje."
Kde je to kouzlo námořnického rumu, whisky, grogu? Kde jsou opilí staří námořníci Kiplinga, kteří chtěli píti přemnoho a volali: "johoho, johoho" a také pili.
Místo toho prodávají ovesné pivo, limonády, pokroutky, perníky a čokoládu, jako kdyby školní děti dělaly pod dozorem pánů učitelů výlet na konci školního roku.
Na druhém konci lodi jest druhá kantina, která poskytuje týž smutný obraz, jako by se nad ní vznášela ruka prof. Foustky a dra Batěka. Prodávají tam citrony, jablka, slanečky, olejovky, rybí konservy a pohlednice. Dostanete tam též mizerné německé cigarety a ještě horší doutníky.
Pokračuji v prohlídce lodi a objevuji ještě několik nadpisů, týkajících se záchranných člunů a pravidel, jak se mají spouštět. Jeden záchranný člun mne zajímá. Má ve spodu pořádnou díru. Nahlédnu též do kajuty k námořníkům. Pijí kávu, jsou střízliví, nekouří z krátkých dýmek. U jednoho v ruce je tlustá kniha s červenou ořízkou. Mám podezření, že je to bible. Zavírám tiše dveře, omlouvaje se, že jsem se zmýlil, a jdu se nadýchat čerstvého vzduchu na příď lodi, která právě dává signály lodi, vezoucí ruské zajatce do vlasti.
Všechno vylézá na palubu. Na lodi s Rusy vytahují rudý prapor.
Lodi se potkávají a mluví spolu. Oni i my máváme šátky, křičíme "urá" a zde i tam mnohému vytrysknou slzy z očí, za které se nikdo nestydí.
Dlouho ještě nesou se naše vzájemné pozdravy po širé mořské hladině zálivu a nesou se ozvěnou naproti ke křídovým skalám ostrova Silgitu.
Hladina zálivu je klidná. Rackové poletují nad mořem, spouštějí se, potápějí.
Pan inženýr, jako vždy, moudře podotýká: "Tento pták nazývá se rackem chechtavým, poněvadž jeho křik podobá se lidskému chechtotu, kdyby se nechechtal..." "Hodil bych vás přes palubu," pravím vážně.
Míjíme dlouhý pruh nějaké země a pan inženýr upřímně doznává: "Jest to ostrov, poněvadž jest obklopen se všech stran vodou. Byl-li by ten pruh země spojen s jedné strany s pevninou, byl by to poloostrov." Kolem pana inženýra tvoří se kroužek posluchačů. Pan inženýr ukazuje na rybářské loďky v zálivu a říká určitě: "Moře jest bohaté rybami a rybolov jest jediným zaměstnáním rybářů. Mnohé ryby se požívají navzájem, v opačném případě zahynuly by hladem. Žralok je nebezpečný lidem v moři se koupajícím. Moře bývá mělké i hluboké. Mořská voda jest slaná."
Posluchači vyzdvihují pana inženýra do výše a houpají ho nad mořskou hlubinou. Pan inženýr křičí: "Upustíte-li mne, utonu." Někdo přináší vědro mořské vody, pana inženýra pokládají na palubě a polévají vodou a odvádějí do topírny sušit.
Je tak překvapen, že si nemůže na žádnou pravdu vzpomenout a vzpamatuje se teprv při večeři, kdy se zmiňuje jako mimochodem: "Hrách zůstává kulatým i ve stavu vařeném."
Jest to sice svatá pravda, ale tenhle hrách, který nám dali v polévce, musel při

vaření stávkovat a jest tvrdý jako Karlův most.
Co nás mile v polévce překvapilo, byly též sušené švestky, jablka a ovesné otruby a jikry ze slanečka.
Představte si, že většina snědla před tím studenou masitou, tučnou konservu, v kantině kousek čokolády, marcipánu, jablka, marinovaného sledě, nakládanou cibulku, olejové rybičky a vypila ovesné pivo a limonádu.
Jaká důstojná příprava k mořské nemoci, která se skrývala kdesi na obzoru v širém moři.
Setmělo se úplně. Na ostrově Silgitu blikaly majáky tmou a počal foukat severozápadní vítr, a když jsme opustili záliv, vlny nedaly na sebe čekat a přihlásily se samy s plnou vervou a energií.
"Kypros" počal řezat vlny, které bolestí řvaly tichou nocí a rozzuřeny snažily se jej potopit, srazit do hlubiny.
"Kypros" zatančil takový "cake walk" na mořských vlnách, až nám z toho bylo doopravdy špatně. Idea svornosti zvítězila na celé čáře. Všichni bez rozdílu stran, smýšlení, národnosti drželi se za břicho, čili, jak to krásně vyjádřil pan profesor Zemánek: "Myslím, že nás to strhá."
Všichni spisovatelé, vypravující o svých cestách po moři, zmiňující se o mořské nemoci, dělají ze sebe hrdiny. Všichni vrhli, jen pan spisovatel nevrhl. Činím čestnou výjimku.
Já byl také v tom. Vzalo mne to tak silně, že jsem si, ponejprv ve svém životě, vzpomněl na pána boha a modlil se vroucně nad řvoucím mořem: "Svrchovaný bože, přibližuji se k tobě v duchu a v pravdě toužím s tebou mluviti, ačkoliv vidíš, co dělám. Ale ty jsi mne stvořil ke chvále slávy tvé a máš lítost s mojí ubohostí. Slibuji tobě, že s tvou pomocí budu ostříhati tvého zákona, zříkám se všeliké cesty bludné a nepravosti, nechci táhnouti jho s nevěřícími a bezbožnými a budu psáti do "Čecha" a napíši oslavnou báseň na papežského nuncia."
Výsledek byl ten, že jsem třesoucí se rukou napsal do svého deníku: "Je mně pořád hůř a hůř. Modlitba mně nepomohla."
Vycházející slunko nad rozbouřeným mořem našlo nás v téže samé posici nad zábradlím, v jaké jsme byli v noci.
Pan inženýr, sklánějící vedle mne hlavu nad vlnami, šeptem pronesl: "Na souši se mořské nemoci nevyskytuje."
A já ubožák neměl ani tolik síly, abych ho hodil přes palubu v oběť rozbouřenému moři...

## VI.

Praktické provádění všech těch různých pohybů, kterým věda i lidé říkají mořská nemoc, trvalo celkem půldruhého dne. Na lodi to vyhlíželo smutně, poněvadž nikdo, ani kapitán, nevěděl, kam vlastně jedeme.
Tvrdil, že loď musí řezat vlny, proti čemuž, pravda, nikdo ničeho nenamítal, ale vítr i vlny měnily stále svůj směr, a tak jsme křižovali jako nějaká pirátská loď, která se bojí břehu.
K večeru druhého dne počal opět tanec, horší než den před tím, a všichni jsme si přáli, aby už to nějak s námi skončilo.
Kapitán nás těšil, že tohle ještě není nic, že však jednou musel křižovat a řezat vlny plných čtrnáct dní, a to jel ještě jenom malou vzdálenost z Gdánska do Rigy a nyní jedeme dokonce z Revelu do Štětína.
Počali jsme si zvykat na mořskou nemoc a začala nám chutnat dokonce i ta

proslulá říšsko-německá polévka ze sušených švestek, s rozvařenými slanečky.
K ránu vylezl pan inženýr na palubu a počal křičet: "Země, země." Tak asi křičel námořník v koši stožáru na korábu Kolumbově, když ten jel objevovat Ameriku. I páni učitelé nám to tvrdili, že ten námořník křičel: "Země, země." Pan inženýr se to naučil nazpaměť a nyní použil toho historického rčení, i zahulákal ještě jednou: "Země, země!"
Optali jsme se kapitána, kde to jsme. Po dlouhém hledání a měření prohlásil, že u dánských, nebo švédských břehů, nebo též může být, že to bude nějaký z ostrovů, patřících prvému či druhému království.
Toto přesné označení místa našeho pobytu způsobilo všeobecné vzrušení. Nějaká paní dala se do pláče, že už Německo neuvidí, když nás přivezli místo do Štětína k naproti položenému břehu.
Chodil jsem mezi rozčilenými muži a přikládal polénko do ohně vypravováním, že nás vezou do Ameriky.
Na štěstí vítr změnil svůj směr a "Kypros" byl přinucen řezat vlny směrem jižním, k Německu. Nezůstalo však při tom a za ten den jsme jeli ještě k jihovýchodu, k severovýchodu, opět k jihu, pak na severozápad a na konec na jihozápad.
Pan inženýr dole na slamníku v podpalubí uvažoval hlasitě: "Vynalezením kompasu lodi mohou určiti jih, sever, východ i západ. Na jihu nalézá se jižní točna, na severu severní." Ta paní, která plakala, když jsme byli "buď u Švédska nebo u Dánska", dostala hysterický záchvat a křičela, že na severní točnu nepojede, že se bojí.
Pan inženýr nedal se však přerušit a vykládal dál:
"Západní točna nebo východní neexistuje, jsou jenom dvě, severní a jižní, stejně jako severní a jižní polokoule. My patříme k severní polokouli a kdyby mezi námi jeli Australáci, patřili by k jižní polokouli. Země jest kulatá a točí se kolem své osy neustále, den ode dne, rok od roku. Jestli budeme zítra ve Štětíně, to znamená, že jsme šťastně dojeli a že Štětín je přístav." Pak se napil ovesného piva a sledován nepřátelskými pohledy, šel spat.
V noci následujícího dne přestal vítr, "Kypros" neměl už žádnou práci s řezáním vln a vedl si úplně spokojeně. Kapitán určil jemu směr na Svinemünde, nebe se vyjasnilo a k polednímu počali se objevovat opět rackové. Obzor v předu se více nehoupal a byla taková tichá, klidná voda, jako na rybnících v Hostivaři.
Odpůldne objevily se pahorky na pobřeží s hustými borovými lesy a ještě za světla přijeli jsme do Svinemünde s jeho majákem, rybářstvím, opuštěnými lázněmi a kasárnami pro námořníky, kterých tam dnes můžete na prstech spočítat.
Veliký opevněný přístav válečný, chlouba Německa, jest dnes v rozvalinách. Němci musili ho vyhodit do povětří, stejně jako hrdé dreadnoughty, jejichž zbytky válí se dnes v rozbitém přístavu.
Ale kapela na břehu musí být, stará vojenská hudba, která nás vítá v Pruské Pomoří při ústí Sviny do Baltického moře.
Pan inženýr při pohledu na tu spoustu nemůže se nevyjádřit: "Vyhozená válečná loď do povětří nehodí se více k upotřebení. Poněvadž se tu vlévá Svina do moře a německy "ústí" nazývá se "münde", místo toto jmenují správně Svinemünde, jestli Labe, tak Elbemünde. Rýn – Rheinmünde. To je přece logické."
Loď vjíždí do průplavu oderského, spojujícího přístav se Štětínem, což nutí opět pana inženýra k tomuto logickému názoru:
"Jestli by Odry nebylo, Štětín by přestal být největším pruským přístavem obchodním, a my bychom byli nuceni jet do Štetína nikoliv po vodě, ale po dráze a nemohli by tu bez vody stavět lodě. Proto můžeme říci, že Odra jest dobrodiním

Štětína."
Z tohoto učeného rozjímání vytrhl nás rachot spouštěné kotvy. Budeme zde stát a přijde nás prohlédnout zdravotní komise.
Když komise přijela, propouštěli nás jednotlivě před komisi. Nedělají s vámi dlouhých řečí. Požádají vás, abyste vyplázl jazyk, a to je všechno. Když všech několik set zajatců vyplázlo jazyk na slavnou zdravotní komisi, ona byla velice spokojena a odjela. My zdvihli kotvu. Kapela na břehu nám ještě zahrála: "Heil dir im Siegeskranz" a my průplavem Odry vjíždíme do hlavního města Pomořanska. Bude prý tam slavnostní uvítání.

## Vysvětlivky

### Bilance válečného tažení hejtmana Alserbacha

traversa – obloukovitý zákrut zákopu kolem pilíře, za kterým se mohli vojáci ukrýt v případě vniknutí nepřítele do zákopu
"Ich hatt´ einen Kameraden" – "Měl jsem kamaráda", sentimentální německá píseň o nejlepším kamarádu, padlém v boji. Text L. Uhland.
Nepřítel obejde posice a sebere všechno do zajetí. – V rakouské armádě se stávalo, že vojáci utíkali dobrovolně do ruského zajetí. Takové případy byly v novinách popisovány právě takto – že nepřítel prošel mezi pozicemi Rakušanů a vzal vojáky do zajetí.
batalion – prapor (vojenská jednotka)
v reservních štelunkách – v záložních pozicích, v záloze. Hejtman se diví, jak se mohl nepřítel dostat až do záložních pozic.
etapní komando – velitelství v týlu vojska
v plenu – rus. v zajetí
"Nem tudom." – maď. "Nerozumím."
"My známe své Rakušáky." – narážka na rčení "My známe své pappenheimské". Tzn. "známe je přesně s jejich slabostmi, a proto víme, co se od nich dá očekávat".
gardista – garda byla elitní vojenská jednotka, v minulosti vytvořená jako osobní stráž panovníka
"Gott strafe England." – "Bůh ztrestej Anglii." Rakouské válečné heslo.

### Kolik kdo má kolem krku

mořská tráva – k vycpávání matrací se dříve používala sušená vodní rostlina Zostera L.
tak nenakládali snad ani Němci s universitní knihovnou v Lovani – humorná nadsázka. Když Němci v první světové válce dobývali Lovaň (Louvain), poškodili palbou a požárem budovu staré univerzity. Shořelo mnoho cenných starých rukopisů a knih.

### Tragedie c. k. šikovatele Henry Hallera od 13. pěš. pluku

tocký – od slova Tockoje, město poblíž Samary (Kujbyševa)
c. k. – zkratka: císařský královský, tj. náležící rakousko-uherskému státu
p. pl. – zkratka: pěšího pluku

gubernie – nejvyšší politicko-správní jednotka v Rusku, kraj
K – zkratka: korun
Mackensen – August Mackensen, německý polní maršál, v této válce velel německému vojsku na východní frontě a na Balkáně
černožlutý orel – rakouský státní znak
pověrka – rus. kontrola, prověrka
"Éljen!" – maď. "Ať žije!"
"Karaša pan" – špatně rus. "dobrá pán"
Namenverzeichniss – něm. seznam jmen
porážka – jatka

Baráčnická krev pana Potužníka

Svaz – Svaz československých spolků na Rusi. Vznikl v březnu 1915 sjednocením českých spolků, které byly ve větších ruských městech (v Kijevě, Petrohradě, Moskvě, Charkově, Oděse a jinde). Svaz formoval československé vojsko, tzv. Českou družinu.
Národní Rada – Odbočka Československé národní rady v Rusku. Sjezd Čechoslováků na Rusi roku 1917 uznal za hlavu našeho odboje Československou národní radu v čele s Masarykem a zřídil odbočku národní rady pro Rusko. Odbočka přejala od Svazu československých spolků řízení věcí vojenských a politických.

Z bible Kralické

Austrie – z lat. Rakousko

Povídka o záruce

Česká družina – dobrovolná vojenská jednotka, založená kyjevským českým spolkem roku 1914. Vstupovali do ní nejprve Čechoslováci usedlí v Rusku, později hlavně zajatci. Postupně se československé vojsko rozrostlo na pluk, brigádu, armádní sbor.

Skrčenci a krčenečkové

vintovka – puška, ručnice
štyk – z něm. Stich = bodlo, bodák (bajonet)
Samara – město Samara, po vzniku SSSR přejmenované na Kujbyšev, nyní opět Samara

Dopisy z fronty

rakouští maroděři – zde: zpozdilí zastánci Rakouska
koncentrační středisko první československé brigády – místo, kde vznikala československá brigáda.
Československá střelecká brigáda – název československého vojska od roku 1917. Československá brigáda se skládala ze tří střeleckých pluků.
zemljačkové – rus. ruští prostí lidé
"Vot nerazbereš!" – rus. "V tom se nevyznáš!"
dáční budovy – z rus. dača = reprezentační chata
gaskoňská vychloubačnost – Gaskoňci = Baskové, národ žijící v okolí

francouzsko-španělské hranice, pověstný svou hrdostí
machorka – hrubý tabák vyrobený z listů tabáku selského
baterie – dělostřelecký oddíl
letčíci – rus. piloti
šrapnel – zápalná výbušná střela, která vybuchuje ve vzduchu
versta – stará ruská délková jednotka, přibližně jeden kilometr
svoloč – rus. neřád
Schönbrunn – zámek ve Vídni, sídlo rakouského císaře
Dějstvujuščaja armija – bojující armáda
chazajin – rus. hospodář
císař Vilém II. – německý císař
georgijevské roty, georgijevští kavalíři – nositelé ruského vojenského řádu sv. Jiří (Jiří = Georgij), oceňujícího mimořádnou statečnost v boji
okop – rus. zákop
čtyři kříže – míněny kříže ruského vojenského řádu sv. Jiří, oceňujícího mimořádnou statečnost v boji
chazajka – rus. hospodyně
cerkev – rus. kostel
"para goluběnkých glaz iskala sredi uchodivších vinovníka těch milých prokaz" – rus. "pár modrých očí hledal mezi odcházejícími viníka těch milých nezbedností"
balákati – ukr. hovořit, klábosit
ladňutki – ukr. pořádní, spořádaní
hrečni – ukr. uctiví, zdvořilí
"Wacht am Rhein" – "Stráž na Rýně", německá hymna (od r. 1870)
"Oesterreich, du edles Haus" – "Rakousko, ty ušlechtilý dome", píseň oslavující Rakousko
feldvebl – rak. šikovatel
Austriáci – Rakušané
moral insanity – angl. morální nezdravost, nedostatek morálky
gvardejské pluky – pluky, které byly součástí Rudé gardy (rus. Krasnaja gvardija), pluky bojující na straně bolševiků
sumka – rus. pouzdro
podržka – rus. podpora
artilerie – dělostřelectvo
že jim nadojelo – rus. že už toho mají dost
gardový pluk – elitní pluk, v minulosti vytvořený jako osobní stráž panovníka
"Die rotweissen kommen!" – něm. "Červenobílí přicházejí!"; českoslovenští vojáci nosili na čepici červenobílou stužku.
train – vlaky nebo vozy, vezoucí za vojskem jeho potřeby, jako střelivo, potraviny, píci.
intendatura – vojenské zásobování
unverhoffte Ofensive – něm. nečekaná ofenzíva (útok)
za vaši "zemlju a volju" – rus. "za vaši zemi a vůli"

Jak se pan Kmoníček vzbouřil

udělat nieder – lehnout si na zem
marsch eins – slavnostní pochod
s šedivým knoflíkem a ještě ošklivějším jménem – kovový knoflík s iniciálami císaře Františka Josefa I.
furažka – ruská letní vojenská čepice

egy, kettö, eins, zwei – maď. jeden, dva, něm. jeden, dva
fähnrich – praporčík

Idylka z Marinovky

austrofil – z lat. milovník Rakouska
zvodný – zde: voják ze strážní čety, rus. vzvod = četa
"Heil Grossoesterreich!" – něm. "Ať žije veliké Rakousko!"
"Ueber die asiatische Cholera" – něm. "O asijské choleře"
"Die Heilquelle und das Klima in Pfalz" – něm. "Léčebný pramen a klima ve Falcku"
"Das Wochenbett und die physische Erziehung der Kinder in der ersten Jahren" – něm. "Šestinedělí a fyzická výchova dětí v prvních letech"
"Dogmatische Predikten" – něm. "Dogmatická (církevní) kázání"
avstrijský car – rus. rakouský císař
"Neponimaju ničevo." – rus. "Ničemu nerozumím."
"Franc Josif očeň karašaja avstrijskaja car, očeň karašaja i jak pomeri, nam náda 7 aršin čornoj polotno." – špatně rus. "František Josef velmi dobrá rakouská císař, velmi dobrá, a jak zemři, potřebujeme 7 aršínů černé plátno."
aršín – asi 70 cm.
poměšali – rus. pomátli se
"Slušajus, vaše blahorodí" – nepřesně ruská vojenská odpověď: "Rozkaz, vaše blahorodí."
"Idi, čto to s vámi takoje, kakaja vy svoloč i s vašim carom." – rus. "Jdi, co to s vámi je, jací jste neřádi i s vaším císařem."
"Charašo čort vašu guberniu, poměšali vy nemnožko, nádo vam odychnuť." – nepřesně rus. "Dobře, (vezmi) čert vaši zemi, trošku jste se pomátli, potřebujete si odpočinout."

Karel Douděra ze Škvrňova a F. J. I.

F. J. I. – iniciály císaře Františka Josefa I.
K. I. – iniciály jeho nástupce, císaře Karla I.
v zajetí, do kterého upadli nešťastnou náhodou – i když se někteří vojáci nechali zajmout dobrovolně, v rakouském tisku se muselo vždy psát, že upadli do zajetí nešťastnou náhodou
heros – lat. hrdina
hořká sůl – směs solí, mj. hořčíkové soli. Působí jako projímadlo.
gregarinosa – kožní onemocnění zvířat
pohoda – rus. počasí

Karel byl v Praze

hofmistrovský úřad – zde: správa hradu
"Beim Karl" – něm. "u Karla"
plebejec – neurozený člověk
atavismus – dědičnost po dávných předcích
kanovník z hradčanské kapituly – kanovník je kněz ustanovený biskupem pro výkon slavnostnějších mší apod. Sbor kanovníků tvoří kapitulu.
dragouni – jezdci
praujec – prastrýc

hofmistr – zde: správce hradu
"Merkwürdig, stramme Stiege, mit Lift wäre das bequemer." – něm. "Pozoruhodné, strmé schody, výtahem by to bylo pohodlnější."
"Das werde ich nie brauchen." – něm. "To nebudu nikdy potřebovat."
"Das ist aber doch ein uraltes Blödsinn." – něm. "To je ale přece nějaká prastará hloupost."

V rakouském parlamentu

Cis a Translajtánie – Předlitavsko a Zalitavsko, neoficiální rozdělení Rakouska-Uherska na dvě části
"czechisch" a "böhmisch" – dva německé výrazy pro slovo "český"
bémátské obyvatelstvo – neuctivě: české obyvatelstvo (od böhmisch – český)
"Die liebte Busch" – něm. "milovaný keř"
"Böhmisches Wort" – něm. "české slovo"

Vánoční feuilleton

feuilleton – fejeton
Petropavlovská pevnost – známé vězení v Petrohradě (Leningradě)
funt – stará váhová jednotka, asi O,4 kg.
"Sachary nět!" – rus. "Cukr není."
buržuika paršivij – rus. boháček prašivý
Kerenského čtyřicetirubl – tzv. ruble Kerenského platily v období Prozatímní vlády (od března 1917 do října 1917). Název ruble Kerenského vznikl podle A. F. Kerenského, předsedy Prozatímní vlády.
krovutku našego brata – krvičku našeho bratra
námořníci z křižníku Aurora – bolševici
"čej ego, intelligenta" – rus. "vidíš ho, inteligenta"
volatý tyrolský zemský střelec – obyvatelé Tyrolska mívali deformované krky, které vypadaly jako ptačí volata, v důsledku zvětšení štítné žlázy
aprovisační ústav – ústav pro zásobování potravinami

Tragedie šikovatele Adalberta Raubeho

na Podole – stará čtvrť v Kijevě na břehu Dněpru
Löwenstein – židovské jméno. Firma vystupuje pod ruským jménem, ale jejím majitelem je Žid.
Offiziersstellvertreter – rak. zástupce důstojníka
Stabsfeldwebel – rak. štábní šikovatel
"Herr Hauptmann, ich melde gehorsam, dass ich aus Gefangenschaft komme." – něm. "Pane hejtmane, poslušně hlásím, že přicházím ze zajetí."
kumpanie – rota, setnina
"Der brave Raube ist aus der Gefangenschaft weggelaufen." – něm. "Ten dobrý Raube utekl ze zajetí". Slovní hříčka – slovo "der Räuber" znamená německy "loupežník".
k. k. – něm. zkratka: kaiserlich königlich = císařský královský, náležející rakousko-uherskému státu
"aus der russischen Gefangenschaft weggelaufen" – něm. "uprchlý z ruského zajetí"
lehnung – něm. žold, plat vojáka

oficiál – úředník
zulag – něm. příplatek
"Halt, wer da?" – něm. "Stůj, kdo je tam?"
"Az anyát, teremtését!" – špatně maď. "Je rozmazlený, proklatě!"
post – stráž
"Zweitausendneunundzwanzig Kronen 60 Heller? Sanität! Dem Manne Umschläge. Wachtmeister! Nachdem den Mann zwei Stunden anbinden. Kutya, az eb adta! Marha, butya! Marsch!" – něm., špatně maď. "Dva tisíce dvacet devět korun šedesát haléřů? Zdravotník! Tomu muži obklady. Strážmistře! Potom toho muže na dvě hodiny uvázat. Pes, opravdu pes. Dobytek, blbec! Hybaj!"

I vyklepal prach z obuvi své...

bílá vojska – ruská vojska bojující proti bolševikům
americký spolek křesťanských mladíků – YMCA
romanovky, ruble romanovské (carské) – ruble platné za vlády ruského cara Mikuláše II. z rodu Romanovců (car byl svržen únorovou revolucí r. 1917).
kerenky, ruble Kerenského (dumské) – ruble platné v období Prozatímní vlády (od března 1917 do října 1917). Název kerenky podle A. F. Kerenského, předsedy Prozatímní vlády. Název ruble dumské podle tehdejšího parlamentu – Dumy. Tyto ruble platily i později na ruském území neovládnutém bolševiky.
Soldatenheim – něm. domov vojáků
"Behüt euch Gott." – něm. "Ochraňuj vás Bůh."
Wrangel – P. N. Wrangel, od roku 1918 jeden z velitelů protibolševické Dobrovolnické armády a reprezentant vlády, jež se v Rusku pod ochranou jeho armády ustavila. Poražen v listopadu 1920.
"Éljen a Magyarország!" – maď. "Ať žije Maďarsko!"
Revel – město, pojmenované později Talinn (hlavní město Estonska)
Translajtánie – Zalitavsko, část Rakouska-Uherska zahrnující mj. Maďarsko, Slovensko, Zakarpatskou Ukrajinu, Sedmihradsko
"Hier!" – něm. "Zde!"
altruita – láska k lidem
"Ničevo!" – rus. "Na tom nezáleží."
"Wann ich kumm..." – něm. nostalgická píseň na rozloučenou. Slova: "Kdy se vrátím, kdy se vrátím, kdy se znovu, znovu vrátím..."
prof. Foustka – zakladatel Českého spolku abstinentního
dr. Batěk – propagátor abstinence od alkoholu, tabáku a narkotik
cake walk – tanec amerických černochů, rytmicky divoký, s výstředními prvky a pohybem celého těla
Čech – český katolický list
papežský nuncius – diplomatický zástupce papeže v postavení velvyslance
dreadnought – angl. těžká obrněná válečná loď
Elbemünde, Rheinmünde – tak se podle pana inženýra jmenují města v ústí Labe a Rýna. Ale v ústí Labe leží Hamburg a v ústí Rýna Rotterdam.
"Heil dir im Siegeskranz" – hymna německého císařství. Slova: "Sláva tobě ve věnci vítězství". Ironie je v tom, že Německo bylo v této válce poraženo.

poznámka pod čarou:
[1] Vztahuje-li někdo tento článek na sebe, prosím za prominutí. Zpět na [1]